Сийле хийла мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

ШОАТТА 4 СЕНТЯБРЬ 1965 шу № 106 (4119).

Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Министрий Советан орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой! ДукхагIа даха мехкдаьттеи гази! СихагIа караерзае мехкдаьттеи гази йоалла моттигаш!

ДАЬХЕННА ДУКХАГIА МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ!

Г. Шаталова дилла сурт.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1965 шера 3 сентябрь № 247 гор. Москва.

Ховкъостий салтийи матросаши, сержанташи старшинаши!

Ховкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Запасе а отставке а бола Сийлахь-боккхача Даьхен тIема ветеранаш!

Тахан вай Даьхено белгалду шийн историчура сийлен дата — японски милитаристаш бохабаьи шоллагIа дунен тIом йистебаьнней 20-гIа шу дизар.

20 шу хьалха СССР Гераъаца кийчдьча Низаша доха а деш эшадир японски Квантунски эскар, хIаьта шоай цхьоагIонхошца цхьана японски милитаристаш дунемагIа йоаццаш йолча капитуляце хьакъехьарча актана куьг яздаьна да боалча оттабир. Цу тIулакха юкъе лоархIамерла роль йолаш хилар Китай халкъ-мукъадаккхара эскари монгольски халкъа-революционни эскари доакъош а соединенеш а.

Японски милитаризм эшаяро дунен халкъашта юкъарча режиге низаш меддир. Дальни Востоке вай Даьхен кхерамале чIоагIйир, Азера къахаш-мукъадахара болам дегIабоалабаран японера демократически болам алйбаран гIо дир.

Коммунистически парте куйгал а деш, советски халкъо дIабахача тIем тIа аьккхача хотталоно цIаьхха а дIаьхьенкар советски общественни а пачхаьалкхен а строй низи чIоагIали, бохалургбоаца вай сийлахьарча Гераъаца кийчдьча Низий IалаьмагIе боккха низ. ЦIаккха а йоргьаш советски бIухой тIема гIулакхий сийле, бициргбаш тIемашка байнараш.

Арахьарча политика ленински принципашта тешаме йолча Советски пачхаьалкхено тIагIертта къоасам лоттабу машари деррагача халкъашцара доттагIали чIоагIдара, цу дакъе милитаризмана духьал, машар чIоагIбара тIехьа хоадимболаш хьалъутташ долча японски халкъаца.

Цуна цхьана советски наха къоастамболаш цIена кхетаду американски империализма дечa агрессивни гIулакхаша машара гIулакха цIенхоштара кхерам тIатувеаш хилар. Гуччахьа шийна дунен жандарма роль тIа а ийца, США санхарий хьисапе тIом беш йоалл Вьетнаме, кхыча мехкий чурча гIулакхашта юкъе гIерт.

Цу хьалашка Коммунистически партеи Советски правительствам дикка даргдоаца гIулакхаш ду вай Даьхен оборонни низ дIакхо а чIоагIбара, эскари флоти хIанзарча ханарча гераацей тIема техникацей дикка кийчдара, вошал долча социалистически мехкий тIема цхьоагIо чIоагIъяра. Шоай халкъа, сийлахь-доккхача коммунизма гIулакха доалув доаццаш чIоагIа мутIахьа бола Гераъаца кийчдьча Низий бIухой даиман кийча ба шоай Даьхе лорае.

Моаршал а хоаттии даькъала дувц да шоана японски милитаризми йохаьи шоллагIа дунен тIом йистебаьннеи ткъо шу дизар.

Из дата белгалдоаккхаш приказ лу аз:

тахан, 3 сентябре, моттигерча хана 21 сахьат даьлча ткъаь иттазза залпагIа йоккхий топаш кховсеш вай мехка столице — Москве, союзни республикай столицашка, городашка-турпалашка: Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, хIаьта иштта Хабаровске, Владивостоке, Чите, Петропавловск-Камчатске, Южно-Сахалинске салют е.

Даиман сий хилда вай Даьхен, паргIатон кортамукъали бахьан байнарий!

Даькъала хилда турпалера советски халкъ а цун сийлахьара Гераъаца кийчдаь Низаш а!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — вай кхалонаш Iалашъер а вIаштIехьайоахир а!

СССР оборона министр, Маршал Р. МАЛИНОВСКИЙ.

ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, МЕХКДАЬТТАХОЙ

Укх шера 28 августа арадаьннача шийн Указаца СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо оттадьа сентябрь бетта хьалхара кIиранди шерра шера «мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой Еррисоюзни ди» лоархIалда аьнна. Кхоана, 5 сентябре мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлоша а деррига советски халкъо а духхьашха деаду из цIей.

Тхьоира цхьан хана «даьттаи цIий» оалаш хийнад мехкдаьттах, хIанз «Iаьржа дошув» оал. Цу шина а дешо белгалбоаккх мехкдаьтта Iалаьмате боккха лоархIам. Доагора эттара а прогрессивнегIа дола тайпа да мехкдаьттеи гази, лакха да мехка доагора балансера цар удельни дозал. Мехкдаьттахи газахи пайда эц заводаша, фабрикаша, вай энергетика, транспорто, коммунально-бытови учрежденеша, кхычар. Тахан мехкдаьттах йоаккх эттара ейтах йоаз ефиря еза гудрони, моторашта вина доагор, Iалаьмате диткъа капроноаи тай. Эзараш я цунах оалаш доакка матералаши веществаши.

Цудухьа мехкдаьттахо коммунизм хьалъерий хьалхарча мугIарашка латт. Дукха да цунах, мехкдаьттахочох, тийна: ворхI шера план кхоачашъяр, халкъа боахам дIахо дегIабар. Хьадоаккхаш дола мехкдаьтта дукхагIа ме хул, йIаьхегIех низболашагIех хургьа вай хьамсара Даьхе.

Из дика кхетаду мехкдаьттахоша. Шоай хьамсара Даьхе дукха ваарах доли дегаш уллатта болча цар. Коммунистически парте хьалхленца денаьца къоасам лоттабу мехкдаьтта промышленность дIахо дегIайоалаяра, шератара шерага дукхагIа доал «Iаьржа дошув».

Советски мехкдаьттахой барт тайнача деаьла юкъа вай Даьхен беркат совдаккхара хьинаре къахьегаш ба Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой а. Из хьаькох республика мехкдаьтта промышленноста семилетка шерашка баьча балхе итогаша. 1959 — 1964 шерашка мехкдаьтта доалла кърда моттигаш хьайийлай Вознесенске, IаьлиЙ-Юрта, Эльдарове, Хаянкерта тIа. Меаа лохерча тIоанашкара мехкдаьтта даха доладаьд МалгIабике. 1959 шерачул икозза дукхагIа даьккхад республике мехкдаьтта 1964 шера.

Мехкдаьтта доаккхилга дегIадаро торо хилийтай мехкдаьтта чаккдоаккха, къаьстта химически промышленность дегIайоалае. ТIеххьарча ялх шера юкъера лаьрхIача хIара шера 19 процент аккхъеннай цун продукция.

Доаккхийча къахьегама толамашца белгалдоаккх мехкдаьттахоша шоай керда цIей. Цар толамца кхоачашъяьй мехкдаьтта даккхара ворхI бетта план, шканал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьтта деннад Даьхенна. Пачхаьалкхен задаенеш тIеххкоачашъяьй «Октябрьнефта», «Малгобекнефта», «Сунжанефта», «Горскнефта» мехкдаьтта промыслови управленеша, Гудермесерча мехкдаьттахоша, цхьайолча буруо деттача контораша, мехкдаьтта чаккдоаккхача заводаша. Дукха а республике ханал хьалха ворхI шера план кхоачашъь цехаш, установкаш, бригадаш, сменаш. ТIеххкоачашъяьй мехкдаьттахоша къахьегама овсарле лакхъяра заданеш. Хьалха латтача предприятей, промыслай коллективаша денгара денга лохду продукци аккхарга дIадолар, цув дикал лакхъяра тIоагIа къовсам лоаттабу. Хадданза дегIабоагIаш латт мехкдаьтта промыслашка буруо деттача конторашка, мехкдаьтта чаккдоаккхача предприятешка коммунистически къахьегама тIехьара болам, новаторий мугIараш. Сий а дели йолх республике «Малгобекнефть» НПУ буруо деттача мастера нов. Авраменко, Карабулакски оператора нов. Терленке, «Октябрьнефть» оператора нов. Лукъянова, Нефтемаслозавода № 18 йолча установка начальника Социалистически Къахьегама Турпала нов. Летковскай, СССР Лаккхехьарча Совета депутата нов. Хамурзиева, Социалистически Къахьегама Турпала Л. Пугачева, Старогрознефта оператора СССР Лаккхехьарча Совета депутата нов. Магомедова, дукхача кхычар цIераш. ЦIаккха а ма йожийла цар цIи. Даим лакха латталда семилетка ханал хьалла кхоачашъярд шоай ния на кхобеш къахьегача берригача мехкдаьттахой сий.

Тахан, керда цIей деале сахьатош мара ца дисача хана а нийса хургдацар даьха толамаш белгал а даьха кхоачамбоацараш на а дувцаш вай Iийча. Из нийса хургдацар мехкдаьттахоша «Iаьржа дошув» доаккхилга дIахо дегIадоалалара шоай торонех хIана а боккъонца пайда ца эцандаь. Укхаза юкца ваарам я шоай плак кхоачаш ца ю, тIаьхьанса коллективаш. Эсала болх баьб дIабахача барлI бетта пачхьалкхен задаенеш 91,1 процент мара кхоачаш ца ъяча «Грознефтеразведка» яхача тресто, план кхоачашъяьяц «Октябрьнефть» НПУ буруо деттача контора.

Буруо деттараша болх йеала бара перттера бахьан да цар кулгалхоша, юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай коллективаш хьалхашка латтв декхараш кхоачашдара бокъонца сарцагIа ца яхар, буруо деттарий бригадашта лакха овсарле а йолаш къахьега эша хьалаш Iалаш ца дар.

Мехкдаьтта доаккхача а из чаккдоаккхача а районни партийни организацей, болхама болхлой специалистий, берригача мехкдаьттахой декхар да шоай чурча торонех бизза пайда эцар. Вай республика хила йиш яц тIехьаьнсаш предприяти, НПУ, цех, промысел, буруо детта контора, бригада. Буруо тохара, мехкдаьтта даккхара, из чаккдаккхара йоккха опыт Iоаяьй Нохч-ГIалгIайчен хьалха латтача мехкдаьттахоша. Де дезар да из берригача мехкдаьттахошка дIаккхачийтар. Хьалха латтача мехкдаьтта промыслай, буруо деттача конторай, бригадай, болхлойи специалистийи декхар да тIехьабусача шоай новкъостийга къахьегам прогрессивни хьисапе вIаштIехьбаккха, механизмех пайда эца, новаторий предложенеш болха юкъе ехьа гIо дар.

Хоьш да мехкдаьтта доаккхилга дегIадоаладар дукхача даькъе буруо деттарий балхах, цар мехкдаьтта доала керда моттигаш гучаяхарах тийша хилар. Цудухьа буруо деттарий декхар да керда техникей дикагIа йола методаши шерра юкъе а йоллаеш шоай болх тоабар. Махулла сихагIа хьае еза вышкаш, лакхъе еза буруо деттара технически сухал, болхлой дисциплиней бехктокхами лаккхбарца цIенъяь дIаякка еза брак, авареш хургйоаца гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Укх деношка МалгIабике, Октябрьнефта НПУ, Сунже, Гудермесе мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой ди чIоагIдарах долча СССР Лаккхехьарча Совета Указа хеталь собранеш хиннай. Из Указ коммунистически партеи Советски правительстван шоай чIоаггIа йоаххо еш хилар хьахьоккхаш дола хIама а лоархIаш, мехкдаьттахоша дош деннад семилетка ханал хьалха кхоачашъе а Даьхенна дукхагIа «Iаьржа дошув» дала а. Из дош толамца кхоачашдаро социалистически яхь кхы а шерагIа воаржалр мехкдаьттахой сийлен декхар да.

Деррагача халкъа цIей санна дезаберга кхоала советски наха мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой Еррисоюзни ди. Царна лов мехкдаьттахоша керда къахьегама толамаш дахар.

ДОТТАГIАЛИ БАРТ-ЦХЬОАГIОИ

СССР-аи ОАР-аи юкъе хиннача переговорий хьакъехьа цхьана яь коммюнике

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумои КПСС Центральни Комитета Президиумои лехарах ва а вена, 27 августагара 1 сентибрага кхачалца Советски Союзе хиннав ВIашагIкхийттача Iарбий Республика Президент, Iарбий социалистически союза председатель Гамаль Абдель Насер.

Советски Союзаи ОАР-аи юкъе хиннача переговорех цхьана яьча коммюнике тIа йоах, Москве болча хана Президенти цунца улув баьнка баьхкараши беламе, даггахьа раьза болаш тIанийбеш хилар. Уж хьаьний баь тIанийбир халкъо а СССР правительства а.

Переговораш хилар, царна юкъе дакъа лоацаш Советски Союза оагIонгахьара КПСС ЦК Хьалхара секретарь Л. И. Брежнев, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель А. И. Микоян, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР Министрий Совета Председатела заместитель А. Н. Шелепин, кхыбола советски кулгалхой; ОАР оагIонгахьара — Президент Гамаль Абдель Насер, вице президент Закария Мохи эл-Дин, Къама собране председатель Анвар Эль-Садат, кхыбола ОАР викалаш а болаш. Переговораш доттагIалех барт-цхьоагIо хилареи атмосфере чаккхийлар.

Шинна а оагIоно раьза а хинна белгалдир дунен халкъашта юкъерча дуккхача дешай хьакъехьа цар лерхIараш цхьатарра хилар. Цар раьза хинна даькъала дувцар иштта хIанзалехьа а Советски Союзаи ОАР-и юкъе долаш дола цхьана гIулакхаш леладеи хилар а. Цар кхы тIа а бакъдир машаре цхьана вахара, дунен халкъашта юкъера цхьана гIулакхаш леладара, пачхаьалкхений суверенитетеи цар территориальни бIарчалеи сий леш хилара, цар гIулакхашта юкъе ца гIертара принципашта шоаш мутIахьа хилар. Шинна а мехка юкъера цхьана гIулакхаш леладелга тIа-тIа дегIаухлаш хилара раьза болга дIаккхайкалья.

Коммюнике тIа оагIонаша доаккхача маIане лерхI блокех дIалеттадаланаа долча мехкий йоаа роль а дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбаран пачхаьалкхенашта юкъе цхьана гIулакхаш леладелга чIоагIдарах цар тIаухийта низаш а. 1965 шера 5 ноябре Алжире шоллагIа афро-азиатски мехкий конференци гулъяра африкански азиатски мехкашка даьчийхдаьха гIулонхам дийцар. ОАР правительства дIаккхайкаду, хила еана конференцена юкъе Советски Союзо дакъа лацаро цун леххараш ка маьхал а йоалаш кхоачашдара гIо дерг хилар.

Шинна а оагIоно, йоах коммюнике тIа дIахо, дийцар хIанзарча ханара дунен халкъашта юкъера хьал, легIабена кхохкам, хIаьта иштта чакхдаха лерхIа политически гIулакхаш кхоачашдар духьа низах пайда эца гIерташ хилар а. Цар белгаллаьккхар деррагача дунен тIарча машара кхерам лоаттабеш йола из кхерамера ситуаци дIаяккхар духьа деррига низаш тIадахийтанаа даргдоацилга.

Переговораш йолаш вIаши загабийлар дунен халкъашта юкъерча машара цIенхантара кхерам лоаттабеш долча Вьетнамерча хьала хьакъехьа. Шинна а оагIоно дIаккхайкаду Вьетнама Демократически Республикана бомбаш еттилга кхы хьем боацаш чехка социале дезаш хилар а 1954 шерара Женевски соглашенеш кхоачашъелга дизза чакхдаккха дезаш хилар а.

СССР правительствам ОАР правительствам кхы тIа а бакъдаьд колониализма дола хьакъехьара шоай позици меттахьа хилар. Шинна а оагIоно бехке ю политически а экономически а Iоткъам бара йола еррига формаш, шоай доIамерча къоачача пачхаьалкхений къама цхьа барт хилараи суверенитетаи духьал дерзадаь йола колониализм де гIерта кхыдола гIулакхаш а санна. Шинна а мехка правительствашка бехке ю ГарагIарча Малхбоалехьачакхйоахаимпериалистически политика. Советски Союзо дIаккхайкаду цу политикана духьал Iарбий халкъашa лоттабу къовсам ше бизза хьалкхоабин хилар, хIаьта иштта палестински Iарбий йов йиш йоаца законагIа йолаш бокъонаш йиза хьал а кхоаб. Шинна а оагIоно бехке ю Iарбий пачхьалкхенашта духьаларча агрессивни гIулакхашта пайда ийбе лаьрхIача гераца Израиль IалашъяраЙола Германе Федеративни Республика роль.

Шинна а мехка правительствашка доаккхача маIане лерхI дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбарен массане а юкъера машар чIоагIбарен духьа европейски кхерамале чIоагIъяра декхар. ВIашагIкхийттача Къаманий Организацера хьал дийцар. Шинна а оагIоно бакъьяьа цун Устава шоаш мутIахьа хилар, хIаьта дунен халкъашта юкъера машари кхерамзалеи хьалкхабаро а дунен халкъашта юкъера цхьана гIулакхаш леладелга дегIаккхуйлара а хьакъехьа йола шийн роль кхоачашъе могаргдолаш из организаци хила езилгах тешаш хилар дIа а кхайкадир.

Цхьана яьча коммюнике бухединачa разделе белгалду политически, экономически, культурни кхыча дакъошка шинна а правительства айхха цхьана гIулакхаш леладеш хиларах шаккхе а оагIув кхоачам хинна йолга переговораш йолаш дIаккхайкадар. Цар кхоачам а хинна белгаллаьккхар иштта, цхьатарра бокъонаш хиларех вIаши сий деш хиларех [illegible] тIа шинна а оагIонни юкъе доттагIала гIулакхаш леладелга дIахо а дегIаухаш хилар а. Торговле объем дукхагIа хилийтанаа арг ца хилара раьза хилар; шин мехка юкъе 1953 шера хинначул итазза дукхагIа а ия объем хIанз.

— Къаьстта шоаш вIашагIбеттабаларо пайда беш хиларах чIоаггIа теша а тешаш, СССР-ер ОАР-ер кулгалхой дIахо а вIашагIбеттабалар чIоагIа деза а дезаш, Президента Гамаль Абдель Насера ОАР халкъеи правительстваи цIерах Л. И. Брежнев, А. И. Микоян, А. Н. Косыгин ВIашагIкхийттача Iарбий Республике хьийхар. Советски кулгалхоша баркал а оалаш тIанийцар из.

(ТАСС).

МЕХКДАЬТТАХОЙ ЦIЕЙ СИЙНА

ТАЛЛИН, 1 сентябрь. (ТАСС). Тахан Таллински машиностроительни завода коллективо ханал хьалха кхоачашдьа Рязански Грозненскии мехкдаьтта чаккдоаккхача заводий доккхий заказаш: мехкдаьттах парафин якха эшаш йолча керда тоаьча кристаллизаторий парти хьаьй. Хьалха арахецаш хинначаьца нийсйича шоаза кIезигагIа дIаьоац моттиг кердача кристаллизатораша, хIаьта 25 процент гаргга балха овсарле лакх а ю цар. Мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой Еррисоюзни денга кийчдаь эстонски машиностроителаш къахьегама совгIат да из.

Таллински машиностроительни завод — мехка мехкдаьтта химически аппаратура хьаеча предприятеех йоккхагIчарех цаI.

ХЬОНА, ДАЬХЕ—ТХА КЪАХЬЕГАМ

☆ ☆ ☆

Дикача къахьегама толамашца тевзу шоай цlей Новогрозненски мехкадьтта чамхдоаккхача завода № 1 йолча цеха, чуйоагlача № 43-2 йолча установка технологаша. Цу цеха керте латт даиха говзал йола Социалистически Къахьегама Турпал Пугачев Иван Васильевич. Цхийттлагlча августа 126,8 процент кхоачашйир установка коллективо бархl бетта план, планал совгlа эзараш тоннаш доагор а даьккхад. Чlоагlа деташ тlоадаьнна къахьег цу установка болхлоша мехкадьттан газовии промышленноста болхлой Ерригсоюзни денна производственни толамашца накъа бахара.

Сурта тlа: (аьрдехьара аьттехьа) Резниченко Евгения, Дубовский Владимир — оператораш. Стародубцев Алексей, воаххагlеста оператор Пугачев Иван, № 1 йолча цеха кулгалхо.

И. Плиева сурт.

Къахьегама совгlаташца...

Мехкадьттан газовии промышленноста берригача болхлоша ламна, дог гlоздаьнна тlайдинар мехкадьттан газовии промышленноста болхлой ди лелзарах бола правительства хоам «Горскнефть» НПУ Али-Юрт яхача тха участка коллективо. Дикача къахьегама толамашца накъа енай цу денна тха коллектив.

Горагорскера мехкадьттахой хьинаре къахьегаш ба Али-Юрт-Эльдарово яхача моттигашкара мехкадьтта доалла керда моттигаш лохаш. Планах лаьрхlачул 6 эзар тонн мехкадьттен бlаьшт эзараш кубически метраш газ совгlа дlаеннай пачхьалкхена тха участка коллективо. Из да дехача цlейна эггара хьалха коммунистически къахьегама сийлен цlи лелаеча тха коллективо хийцдаь къахьегама совгlат.

Семилетка шерашка цхьанкхо шу а бутт а дlабахаба чlайна декхараш пачхьалкхен плани тха коллективо тlеххоачаш ма еш. Иштта толамаш даха вlаштlехьдаьннах керда техникех технологии балха юкъе а ехуьлаш, болхлоша хьинар кхо на деш къахьегарах.

Рационализатораши новаторашеи дукха балхаш дах къадоаккхача мехкадьттагех газаген дlабода мах пламах лаьрхlачул совгlа лохбара. Иштта на дlадахьийтара дlабода мах лохбара а. 1963—1964-ча шерашка болхлоша, инженерно-технически болхлоша балха юкъейихьар мехкадьттен газ цхьана дlаахийтаргна метод. Дукха мах дlабода мехкадьтта нассеташ балха юкъе а на яхуьлаш. Цо вlаштlехьдалийтар шийх хоккалха мехкадьттен газа дlайолхьийтаргlолаш гlулакх де. Укх дезача цlей сийна хьинаре къа а хьегаш накъа баьхнаб мехкадьттахой мн. Лунченко, Отхоров, Салов, Сетанов, Уматтиреев, Басханов, Цокоев, кхыбараш. Уж массавар балха тlа хьалха латташ ба.

Укх дlадахача семилетка шерашка дика тоаленнай къахьегама хьалаш, лакхьеннай производства культура. Барагlаьнначох кхоачамбаь lе дага ян тха коллектив. Мехкадьтта дукхагlа хилийтара боккха къовсам лоаттабу тха коллектив. Цу дакъе «Грознефть» объединене ланза дарглоадаш да мехкадьттагазови рывидни лини тоналга №№ 112, 48 йола скважинаш болх бе йолайолийтарга. Цу гlулакхо вlаштlехьдалийтаргга декхи бийсанием доаккха мехкадьтта эзар тонн дукхагlа хиийта. Сихха на болх кхоачашбанза бараб.

Али-Юрт яхача участка коллектив хьинаре къахьегарал совгlа общественни вахаре а дика дакъа лоацам я. Тха коллективо социалистически ахь лелаю Эльдарово яхача участкеча мехкадьттахой коллективаца. Къахьегама хьокхамаш лаккагlа долаш хьайоагlаш а тха коллектив. Мехкадьттахой цlей оттадеш правительства сецам барах кхы а дикагlа къахьега дош денна тха коллектив.

Ю. ГАЗИЕВ,
«Горскнефть» НПУ Али-Юрт яхача участка начальник.

Кхы а дикагlа болх бергба

Боарам боацаш тlам хиннаб мехкадьттахошта. Тха бригадерча болхлоша шоайда кхаан доалар, цхьа барт болаш кхы а дикагlа къахьега лаьрхlар оаха хоржолча цlей сийна.

Коллективо даьха толамаш а бlаац во. Тхьаь ихелагlча августа кхоачашйир оаха бархl бетта план кхьча бригадел хьалха а довлаш. Дукха нийсъеннай укх шера халонаш, вна материалаш а йоацаш, бакъда, цу гlулакхо болх шаттохаваар. Чlоагlа терко тlаяхийтар бригада коллективо производства чурча тоенех зертlа найда эара. Шерра доарж жадаьд профилактически мероприятеш яра гlулакх, хlаьта ремонта дикал лакхьеш скважинаш сайца латта ха геттара лоацъыьй. Технологически режим телха ца еш къахьегара я къовсам лоаттабу оаха.

Лакхе йийнараша а кхьча мероприятеша а торо хилийтар кхоачам лоаттабара гlулакх дика хинвадице а бархl бетта план 102,6 процент кхоачаш а еш планал совгlа 380 тонн мехкадьтта деккха.

Ала деза, низ ца кхобеш, эшбайса ца лоархlаш ерригa коллективо къахьегаш хилар. Болхлой баьргцхьоагlо еха моттиг хиналии укхаза. Дукхача къамех нах барттайна, вlаши lымераа болаш, эшначa новкъостa оагlуо хьалдоацаш доккха гlулакх кхоачашдеш боахк. Коммунистически къахьегама ударникаш ба бригаде дукхагlбараш. Царех ба Гуляев Иван, Старажук Леонид, П. Жданов, П. Каширин, А. Галочкин. Бакъда, дика къахьийгача кхьы цlераш йоахаш хилча бригадера цхьаккха юкъера ваьжха йиш яц хlана аьлча вац коллективе ший декхараш кхоачашделга ледара лелаеш вола саг.

Дег тlара баркал пал оаха къахьегамхой воагlача тайпара йоакхо еча советски правительствана, хlаьта кхы а дикагlа къахьега дош а лу.

И. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» телемеханизированни промысла № 2 йолча бригада кулгалхо.

Сурта тlа: «Октябрьнефть» мехкадьтта промысловии управлене телемеханизированни промысла шоллагlча бригада болхлой: (аьрдехьара аьттехьа) Л. Старажук, П. Жданов, И. Гуляев — оператораш, И. Лукьянов — бригада кулгалхо.

И. ПЛИЕВА сурт.

«СЕРДАЛО»

2-гlа оагl. 4 сентябрь, 1965 шу.

☆ ☆ ☆

Къона мастер

Керда моттиг йойлар а санна, массо хана безаме, теркаме хуьл керда сан воьлар а.

Иштта вола сан — Гудермесски мехкадьтта промысла управлене Беноевски участка мехкадьттахо — Исмаилов Саlит бlаргагуьга а дикка вовзийта а вlаштlехьдаьннах cа хlанз.

Шоаьх доахача дукххача гlулакхашка хьежжа бувцаш хул нах. Цхьабакъда, саг бокъонца вовзийта воашта лойл, ха деза цо ший ерригa ха а низ а дlаухийта гlулакхаш малагlаш да. Саг шозза ву аьле оал. Хьалхагlа — из дунен тlа воалача хана. Шоллагlа — из къахьегама новкъа ваьлча. Къахьегача хана се жадевл цуппа чу тхьайса даьдe ненал а цунах доалия гlулакхаш а, цуй физически а хьахкала а низаш дегlаух, сакхетам вlаштlехьбоал.

Хlама хьа а хулаш хьегача къонe саг эрга мишта воаккх гойтаре долча масална хьоахаве йиш я къона инженер Исмаилов Саlит.

1961 шера Грозненски мехкадьтта институт йистеьккха ваьлча Гудермесски мехкадьтта промысла управлене вахийтар Саlит. Из хьежавир технически отделерча инспуатепена волча инженерала.

Цига бодх беш дукха ха яккханаф Саlита. Теоретически дика кийчвенна вар из, цхьабакъда, производственни практике воллаш даьха деноп мара, кхы практика яцар. Дикка цу гlулакха уйла а яь, къоначa инженеро кхетадир дика кхеташ вола, дикка квалификаци йола инженер хилар дуьхьа юххьанцара, болхлочуьгара хьаволавала везилга. Дикка доккхача гlулакха тlа а хилча, ялаш а дика хилча, кхы фу эш дlамигача сата, аьнна, хетадала йиш яр. Цхьабакъда, нов. Исмаилова из ходаш бlлаш аьлар:

— Балха опыт кlезига я са. Бурильщика гlончагара хьаволавала юкъарчал доацаш буруй деттаргара деза производство lомаб, опыт йолча, шоай гlулакх дика довзача буруй деттарий новкъосталца боккъонца ма йоаза безам ба са.

Цо дийлар кхоачашдир. Производство йовзийта долахейар. Саlита балха говзал тlехь-тlехьа лакхлора: юххьанца — бурильщика гlонча, тlаккха — бурильщик, цул тlехьагlа — сменни мастер... Денгара дерга дукхагlа lовра Саlита опыт, дикагlа кхеташ хулар, скважинай хоамалаш йоазар. 3 скважина тlа болх бир Саlита, опыт йолча мехкадьттахоча Григорий Леонтьевич Мелешке кулгал а деш.

Исмаилов Саlити хlанз а тlехьа, селхан мара ца хилча санна, дагалоагlа 1962 шера 24 июле шийна нийсденна цхьа гlулакх. Вахта волаш цlаьхха газа хьалж яхийтар пуниа. Тlаккха хьийзла воха раствораге хьежача, пуниа юкъе чопаш хоелар. По хьахойтар авари хургйолга. Цу сахьате ерригa вахта оарцагlаьлар. Цхьаннe а дlахецанлар шийх балха моттиг, шоаьх хlараннеа хахал хьакха арахьийла фонтан мел лорхен унзарен я хоашшехь а. Ф. кха дича а фонтан юхакъорла магайар царна. Дукха ха кхалехьа турбанаш аттlаеш, ардайаш а латьеш, гlаргlа ураглаа ичар газа кlелж. Дилза бlаь ди даьккхар мехкадьттахоша доттанаца къуьвсаш. Бокхьала я турбаьера болх бар цар дийнахьа а бус а беш лоаттабьь.

Цу къовсама юкъе къонахвал а дехал а волаш хилар хlаьа шовзткъалагlча скважини кулгалхо вола къона инженер Исмаилов Саlит.

Сон Саlити хала тlаьахча цу шовзткъалагlча скважина буруй тоха долладаьд укх шера 20 марте. Цу хана дена 1800 метр кlоарга lочудахад ест. Буруй деттараш графикал хьалха а баьнна бодх беш ба. Ха кхоаь ца lеш, материалаш а кхоь цар. Хlанз бlубенца болх беш йоалл Саlита кулгалдеш йола буруй деттарий бригада, мехкадьтта доалла керда моттиг кара а ерзаеш.

Уж толамаш мишта доахаденнах цу буруй деттарий коллективага?

Из «къайле» я наха шоай къахьегамах дьахулаш доллун терко еш хилар. Хьалха лакхерча lоанашкара мехкадьтта доаккхаш буруй деттар, 14 дюйм йолча контукторах пайда а ийбеш. Из чуухийт оагlонаш йошаеш ца херцийтар дукьа. Хlаьта цу тайпара йола кондуктор — металла дукха тоннаш я, из чуухийташ дукха ха а йода.

Ший бригадацеи буруй деттача цеха кулгалхошцеи дага а ваьнна, кондуктор а йоацаш буруй тохийта сацадир Исмаилов Саlита. Скважина лертlара на алийтар дукха тlехбаьннача сухалца чаккдоакха делар хий уха тlоанаш долча лакхехьарча 570 метра буруй тохийта. Буруй деттараша сийленца кхоачашдир шоаш лаьрхlар. Цу кlоаргалга кхаьчар алхха 11 дийнахьа. Иштта сиха буруй теха моттиг яцар. 32-ча скважина кхаал кlоарга буруй тохарга 10 бутт бахабар. Итт бутти цхьайтта ди! Йоккха я царна юкъера юкъ! Хо кlезигагlа яхай, материалаш кхойьй.

Шовзткъалагlча йоаккхаш къоначa кулгалхочо юкъехнхьа кхы дукха а да кердадараш.

Хlаьта а из хинна lац толам баьхара керттера бахьан. Керттердар — нах ба. Кхахьана из дахча бlарча денош-байсаш а скважинана юхера дlа ца боалаш дlакхухьар цар. Ца из водаш беттан доахар Саlита. Дукха ха дlаух из буруй деттарашца вахаш. Шоаш дер доккха гlулакх дола а хоаш, шоай цlагlа, делла бодча, бедам буьча ца бахаш дукха хо дlаухийт мехкадьттахошта.

— Са дог гlоздах, — йоах Саlита; — вай даьй а даьндаьй а хьийзаш леладелга мара, кхы хlама доацаш баьхача лоамаш юртахошка хlанз кхуьвш а толлуш а йоагlа болхлой класс хилара, из укхаза массе а хана баьхача нахах дьахинна хилара. Бlаргагуча дегlаух-уж нах. Ялх шу хьалха укхаза венавар Уцмигов Жамбек. Цхьаккха а говзал йолаш вацар из дlамига сас. Из гlонна эша болх бе оттавир. Говзалаш йоаза гlерташ, lомалуш вар из. Хlаьта хlанз дукха ха йоацаш бурильщико экзамен дlа а еннай цо. Жамбек моргаш кхаш а бlаьш а ба укхаза хlанз.

Царех ба Хабиев Хаси, Мусхаджиев Сейтlаьла, дукха а кхыбараш.

Газа фонтанашта тlехьа кастта хургья «lаьржача доттагь» ярам а.

М. АЛБОГАЧИЕВ,
тха воклорр.

Сурта тlа: мастер Исмаилов Саlит.

КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА

Кхоана доккха цlей да мехкадьттахой. Укх шера дукхьашха доазеш доза на цlей къаьстта безаме хургда.

Мехкадьттахой цlей доазеш дагабох «Малгобекнефть» хьабена боккха ший. Из ший хала а чоалхане а бар, бакъда тахан ийнцa аьа йиш я Малгlабика мехкадьттахоша шоай декхараш тlехдика кхоачашдаьд аьнна.

...1933 шера сентябрь бутт. Малгlабике разведчикана гучадаьккха дукха мехкадьтта да. Цу гlулакха чlоагlа тернам тlабохийт оза-йоккхача промышленноста наркомо Серго Орджоникидзе. Малгlабика мехкадьтта района торонашка а хьежа, мехкадьтта хьалаккха долале аьнна приказ лу из.

Хала ха яр из. Нах палаткашка, баракашка, толашка бахар. Оборудовани, хlамзарчоа тара йоацаш, эсала яр. Болх дика хоаш бола специалисташ кlезига бар. Хlаьта а нала, халонех тlехьашка ца бевлаш, шоай низ-хьинар кхо ца деш, къахьегар. Цу хана деза шерагара шерага толуш хиннаб Малгlабика мехкадьттахой болх.

1935 шера Малгlабике 40 гаргга буровой бригада яр. Скважинаш 800 — 1000 метр мара кlоарга яцар, хlана аьлча скважинаш йоахаш лелаьраш Р. Х. иха осташ яр. Цул совгlа, вышкаш дахчан яр, хlаьта оборудовани — паровой машинаш, лебедкаш, Коломенски завода нассеташ — кlезига мощность йолаш яр.

Цул тlехьагlа массехк шу даьлча, 1939 шера, «Горскнефть» треста тlехьа йоккхача блокех хьалъе йолайир Малгlабике буровойш. Дикагlа болча буровой мастераша А. Рябова, П. Тулаша, Цесара, Тажетдинова, шоашта социалистически ахь йола а я, гаьнна айбир скважинаш яхара болх. Цхьан станокаца бетта 3000 метр йоаккхаш къахьегар цар. Цу ветеранашта тlеххьа лакха хьокхамаш доладир мастераша Фильцева, Сагайдака, Джанаева, Якубова, кхыбараша.

Бориз-су майдана чоярка XIV, XVI тlоаншка мехкадьтта кердадарах 1941 шера Малгlабика районе дей-бус 4050 тонн мехкадьтта доаккхар. Цу хана № 1 йолча мехкадьтта промысла (заведующи Бимурзаев) Ленина орден елар.

Бакъда, фашистски Германецара тlом бахьан долаш мехкадьтта доаккхилга тоьал лохделар. Из болх юха сихбелар 1943 шера бlаьсти.

Малгlабика мехкадьтта районе хlара шу я хиннад хьокхаме. Хlаьта ал юнараш къаьст-къаьста керттера эгалаш я. Цу хьокъехьа хьокхаме да 1959 шу. Цу шера апрель бетта № 750 йолча скважинах мастера Авраменко буровой бригадо гучаьккхар мехкадьтта йоккха фонтан — ден-бус 500 тонн. Малгlабик шоэлагlа хьахилар.

Укх сахьате верхне-меловии отложенешта разведка ях лаьнай, гучаьккхай мехкадьтта дукха запасаш.

Хlаьта мишта Малгlабика тахьара гlулакхаш?

Хьалха хинначунна нийсйича гаьнна дикагlа я хlанзара оборудовани. Вай мехка хlанз хьаеш йолча техника вlаштlехьдалийт мехкадьттахой балха оцсарле тlехь-тlехьа лакхаяха. Шерра пайда эцаш я Малгlабике кlоарта скважинаш йоацаш чlоагlа эшаш йола телемеханизаци. Приборах диспетчерски пультера лелаю. Вlаштlехьдаьккхад трубаш чу тlолла мехкадьтта чакхдоахача заводашка мехкадьтта дlаухийтилга. Цу гlулакхо лоархlаме аьльй балха оцсарле а, продукце дивал а. Цул совгlа, дикача машинаша торо хулийт вторични методашца 40 процент мехкадьтта дикха.

Лоархlаме лохбеннаб продукцега тийта дlабода мах. Иштта, 1958 шерана нийсйча 7-аза лохбеннаб 1965 шера продукцега дlабода мах, вешта аьлча, мехкадьтта 1 тонна мах 8 сом 17 кепиги хиллача метте 1 сом 11 кепиги мара бац тонн мехкадьтта даиккхарга дlабода мах. Из бахьан долаш вlаштlехьдаьккхад 1959 — 1965 шерашка 1405 эзар сом пачхьалкхен средствеш кхоь а, хlаьта товарни продукци йоккхарах 74697 эзар сом пайта баккха а. Балха оцсарле лакхаяккхара чlоагlа лоархlаме да халраш кийса дlаеттаелгeн болх дика вlашагlбоалилгeн. Цу гlулакха а халдаиза терко ю «Малгобекнефта» кулгалхоша.

Дукха ба тха коллективе балха хьалха латташ, коллективе толамаш совдоахаш бола нах. Царна юкъе ба рационализатораш а. Тlеххьарча ялх шерах вoрхl беттан производства юкъейихьай 2626 рационализаторски предложени, экономически эффект 1564 эзар сом а долаш.

Къаьстта ала деза мехкадьтта даиккхара болх айбаларца цхьана мехкадьттахой вахара-бытовии культурини хьалаш а тоадалар. Йоазаргйоацаш эргаьннай Малгlайик ше. Город кердача хозача метте хьалъеш латт. Шеноаш массехк этаж йолаш я, самаргlата а да. Горадe культурен салоlамен парк я, хьалъа лаьрхlа я клуб, больницаш, кхыйола учреждениеш. Кердача городера Моздоке болаш машинникъ ба.

Производственни, нах чубахен, коммунальни гlишлош хьалъярга ворхl шера 14367 эзар сом дlадахийтад, дукхагlдар кердача городага а дохийташ. Шерра-шера дукха ахча хьожалу пачхьалкхено город тоаяра. Цудухьа Малгlабике баха нах цунга хьежжа дукхагlа хул.

Малгlабика мехкадьттахой хlамлалца хьа а хиннаб шоай декхараш дика довлаши, уж кхоачашде шоай хьинар кходергдоацаши. Иштта дика къахьег цар тахан а, иштта дика дlахьорга цар шоай болх дlахо йодача хана а.

С. ПЛИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ начальник.

Социалистически Къахьегама Турпал Летковская Тамсия Борисовна кулгалдеча Грозненски нефтемасло-завода № 18 йолча установка коллектив массала хьалха латташ хьейоагlа. Иштта дика къахьийгад цар август бетта а. Планал совгlа 15170 тонн машинадьтта а луш, 130,2 процент кхоачашйир установка коллективо бархl бетта план. Эггара хьалха дездергдоача мехкадьттахой цlей сийна вахтe атта, балха темпаш лакхъеш я из дlа хела коллектив.

Сурта тlа: (аьрдехьара аьттехьа) №18 йолча установка шоллагlча смена болхлой: А. Яшевская — оператора гlонча, В. Гусаров — слесарь, Н. Василихина оператор, Л. Сергиенко, Г. Котлярова, К. Савенкова — операторий гlонча.

И. ПЛИЕВА сурт.

☆ ☆

БУРУВ ДЕТТАРИЙ ДОШ ЧlОАГlА ДА

Кхо шу хьалха коммунистически къахьегама сийлен цlи елар тха буруй деттача бригадана. Цу хана дена хьа шу шеръ сий лакха лоаттадеш хьабоагlа буруй деттараш. Шо-шерlа хьехулаш зай къахьегама толамаш. Дукхьашха дукха халонаш нийселора, къаьстта болх вlаштlехьбаккхаро юкъе а нийслуш.

Уж халонаш эшайир. Хlона цаl массанена тlехьа массала цхьаннена тlехьа яхача принципах болх беш ба бригадацара 22 болхло. Ах шера плани хинал хьалха кхоачашйир оаха, цох кхоачамбаь lаьзар. Дlахо кхы тlа а лакхйир къахьегама темпаш. Цхьоалагlча сентябрага кхаччалца 1806 метр буруй тохад, шеры план 90,7 процент кхоачашьыьй. Иштта лакхача къахьегама толамашца накъа енай тха бригада мехкадьттан газовии промышленноста болхлой хьалхарча дезачи цlейна.

Укх шера хьалхарча ворхl бетта буровинашд пачхьалкхена кхедаь ахча 9 эзар сом да. Къахьегама оцсарле лакхъяра план 80 процент тlеххоачашъяьй.

Социалистически ахье эггара лакхагlа къахьегама толамаш дахарах тха бригадана еннай буруй деттача контора карара яра тела Цlе байракх.

Укх шера доккхий социалистически декхараш тlайийцад оаха: шера 5500 метр буруй тоха, планах тоха дезар 5300 метр мара доацача. Къахьегама оцсарлен план дикка тlехкхоачашъе ела, балха юкъеяхьа ела йоккха пайда бергбола ши рационализаторски предложени. Тlайийца декхараш дика кхаачашдеш да. Цхьоалагlча сентябрага кхачалехьа буруй деттача В. Воронкова ше балха юкъейихьай 2 рационализаторски предложени. Каста балха юкъехьоргья буруй деттача С. Зубова кийчъяь предложени.

Бригада членашка шинна балха говзал кордераяйтара, балха разряд лакхъайтара контора хьайийла я кхаь бетта йола курсаш. Цига заняташ ю йоккха опыт йолча буруй деттараша, мастераша, инженераша. Цул совгlа буруй деттарашца занятеш хиннай буруй деттача эвари ца хилийтара яхача темах. Цо дика новкъостал дир бригада членашта. Ворхl сага балха разряд лакхйир. Царна юкъе ба нн. Джабраилов, Кузигов, кхыбараш.

Сайрийнарча школашка, заочни институташка, техникумашка деша бахаш а дукха болхлой ба бригаде. Масала, Грозненски нефтавой техникуме шоллагlча курсе заочно дешаш ва буруй деттар Ш. Бегереев, лаборантка Е. Калицина, буруй деттачун гlонча П. Лобанов, кхыбараш.

Чlоагlа новкъостал ду тхона тхоца ахье аьннача Панфилов Александр керте латтача бригада членаши. Кастката дlа-юха а ухаш опыт дlа-хьа эцаш хул бригадай членаш, кхоачамбоацараш дlадахара накъаш лех шин бригада болхлоша.

Коммунистически къахьегама ударникаш яха сийлен цlи а лелаеш къаьстта дика къахьегаш ба буруй деттараш. Цудухьа, массехк шера тха бригада хьалха латташ хьайоагlа нов. Панфилова бригадал. Дикагlчарех лоархlаш ба тха бригадацара буруй деттараш И. Тометов, И. Юнахов, В. Неткачев, кхыбараш.

Тхоай дезача цlейна сийленца накъа а доагlаш тха коллективо дош ду семилетка тlеххьарча шера план хавал хьалха кхоачашъе. Буруй деттарий дош чlоагlа да.

А. ЗОЛИН,
Карабулакски буруй деттача контора буруй деттарий бригада мастер.

Партийни вахар

ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТlАХЬОЖАМА ОРГАНИЙ ДУКХАГlА ТЕРКО Е ЕЗА

Партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета новкъостала йолча группанийа хьалхе хlоттийначу партийни органийн гlо а партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитета новкъостала йолча группийн председателашца семинарш кхечу хьалкъаца а. Семинарашка къамел ди парте райкома секретарашен бюро членашен. Семинарашка хударшна шоай опыт вlачи йовзийт. Цхьан семинаре партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала йолча группийн постийн председателашка дlалевзийтер рейдаш, тохкамаш, решенеш яра гlулакхаш. Хlаьта кхечу семинаре группийн председателаша шоай балха опыт вlаши йовзийтар, контролераша беча балха шоаш кулгал дийта ду дийцар юкъхьаиларча партийни организацей секретараша.

Райкоме ладугlа новкъостала йолча группашен постанцен хьалхе дезийрах шоаш боагlача хана еш йолча юкъхьаиларча партийни организацей отчёташка. Иштта бюро заседанешка райкоме ладийгlар райбыткомбинат, «Грозпромстрой» треста СМУ-11, ахьча партийни организацешка.

КПСС райкома бюро соцам хоачанбеш, дукхача юкъхьаиларча парторганизацешна новкъостала йолча группашта постийта дикагlа хьалхе дезаш, царо боах тохамгlа бертбалаш гlулакхаш ду, бригадаш, фермаш, цехий балха тlехь а цхьанцабалча кулгалхой а кхоачамбоацарех цар деча хоамий терко ю. Масала, «Октябра 40 шу» ахача совхоза (группа председатель нов. И. Кулбужев), «Экажевский» совхоза (группа председатель нов. С. Хайчоева) новкъостала йолча группана дика ду шоай балдаш, халкъа контролерий боах юртбоахама керттерча участкашка тlаберзабу.

Укх шера уж группаш хьежар юртбоахама техника мишта тоаю, бlаьстанарча балхашта мишта кийчлу, хьайбаша lа мишта доаккх, доахана учет фермашка мишта делаю, дlайийнача культураша гlулакх мишта ду, алат чуцара техника мишта кийчъю, иштта кхыдолча гlулакхашка. Новкъостала йолча группашца даьча балхий результаташ партбюро заседанешка йийцар, царех долгlаш дола соцамаш тlайийцар. Партийни организацеша хьалхе а делаеш новкъостала яра группашен постийн бакъа балха доккха беркат даьлар совхозий боахамашта. «Октябра 40 шу» ахача совхозе укх шера 7 бутта сахьа цу хана дьалдача 2432 центнер е 32 процент дукхагlа шура яьккхий, хlаьта «Экажевский» совхоза — 500 центнер е 8 процент. Иштта цу хана цхьан lаттагара боаккхар доархlаш «Октябра 40 шу» ахача совхозе 280 килограмм «Экажевский» совхозе 84 килограмм дукхагlа яьккхай шура.

Хьажкlашкара дlайиккхача паччахьалкхенга алат доахкара план «Октябра 40 шу» ахача совхозо 152 процентий «Экажевский» совхозо 240 процентий кхоачашъяьй. Цу совхозий кхашка кхачаш латт дика хийкъа шекара свекла, хьажкlаш, гидуаргаш, коартолаш. Шеко яц уж культураш шоай хана хьаьдъа а ца йойташ а совхозе болхлоша чуэцача новкъостала йолча группашен постанен гlо дергхиларах.

Цар боккха болх бир ка бола алат чуэцара балхашта тlахьожам доаттабеш. Дийнахь а буса а бlаргаго йиш яр «Экажевский» совхоза мlаьдлуш болча контролераш алат чуэцача, хьаттанка. Укх шера цу совхоза 2300 гектар хулача лаьтта хlара гектара тlара 18,3 центнер кlаи 24,3 центнер мукхи чубера. Из алат дочкъа ца дайташ чуэцара доккха новкъостал дир халкъа контролераша Гайтукиев Абукара, Далгиев Ахьмада, Курскиев Ахьмада, Дзейтов Махьмада, кхы дукхачар.

Боккха доархlам болаш а терко е доагlаш а гlулакх да контролераша айдаь къахьегайдах доагlача алапе доаш. Цунах лаьца дукха доткъамаш дар. Новкъостала йолча группаш постанен гlо а деш гlучадаьккар дlадахача шера совхоза Сухотlарча отделене алапи ийса яздь ца хилар. Цlаккха а отделене боах ца баьча иаха алапи телаш моттигаш нийсъенняр цига. Цунах яхь материал района партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитете хьийтар группо. Цо, хьажа а хьежа, бехке бараш уголовни бехктокхаме озаргболаш оттаь материал прокуратуре дlачуенай.

Цlенхашта дола кхоачамбоацараш цар «Электроинструмент» ахача заводе новкъостала йолча группа балха юкъе (группа председатель нов. Б. Д. Арчаков). Партийни собране ладийгlар нов. Арчаковна лаьца отчёта. Коммунистайна е майоаггlара критика йир Арчаковна боах мишта делабарах. Хила мадоаггlара дика доаца электросверлош арахийца моттиг яр заводе. Из бахьан долаш рекламацеш кхаьчар цига. Царга шоашка дlадодар планах доагlачул лакхагlа хир. Илли уттанцар шиа балха группо. Цун боах тоабергболаш гlулакхаш белгалдаьхар партийни собране. Хlана группо дикка тоамагlа бу болх, электросверлош хьа мишта ду а царга дlа-фу дода а хьеж группа.

Терко е боагlаш ба... мельзавода, Назрань ахача машинаиьъа станце, кхыча предприятей новкъостала йолча группана бу болх а. Района партийно-паччахьалкхен тlахьожама комитете новкъостала йолча группайи постийн болх тlаберзабу паччахьалкхен рузкъа кхоадара, лорадара дешашта. Цу лостамах йола рейдаш ю.

Цхьабакъда, парте райком новкъостала йолча группашта постаншен хьалхе делара гlулакха демел доагlар дах яьццай ала йиш йолаш дац. Райбыткомбината, Пхьилекъонгий - Юртарча алат дlайидеча пункта, кхыча партийни организацеша новкъостала йолча группашен постанеш хьалхе делаяра болх ледара бу, хlара деша шоаш беча практически балха тlехь кхоачамболлаш чlоагlа лаьцац, кlезига уттаху шоай бюрошкен партийни собранешкен цар балха хьакъера дешаш, мадоаггlара теркадац. Цар деш дола ходмаш, КПСС райкоме, района НГК ерригача группашен посташен бе мабоаггlара болх бергболаш, балха тlехь цар инициатива хургйолаш хlама даьдац. Цхьайола группаш посташ нах кlезига юкъе болчаш гlулакхерча наьха актив шоай балха юкъе кlезига озаш я. Новкъостала йола группаши посташи паггахьа зара юнац моттигерча кепа йоаден тlа, колхозахойи совхозий болхлойи собранешка кхоачамбоацарашна шоаш лоаттабеча къовсамах лаьца, паччахьалкхенен общественен духьалара гlулакхаш леладеш бола нах ла йиш йоаца хьал оттадергдоаш хlама дац.

Парте райком гlерт района партийно-паччахьалкхен тlахьожама новкъостала йолча группайи постийн балха тlехь дола кхоачамбоацараш махулла чехкагlа дlадаха а кхоачашъе дезаш хьалхашка латта декхараш чакхдахара царех боккъонца дола новкъостал хилийта а.

Ф. ВАСИЛЬКОВ,
КПСС Моьсарой райкома инструктор.

ТАХАНАРА ДЕКХАРАШ

Урус - Мартана района къахьегайхоша укх шера алаташ чуэцара хьалхара этап чакхьиккхай. Дог гlоздоахаш да алаташ кхелераша даьха тоамаш. «Красноармейский» ахача совхозе хlара гектара тlара 26,6 центнер, «Горец» ахача совхозе 19 центнер хьувкъамаш чуийцад укх шера. «Техникий» ахача — 24, Мичурина цlерахча — 23, Шу хела «Красноармейский» совхозерча Кагерманова коммунистически къахьегама бригада хlара гектара тlара 25 центнер мукхи, 408 гектарах хlарие тlара — 33 центнер кlаи, 100 гектара тlара — 24 центнер гороха кхеъай.

Хlинз дукха зиеад юртбоахама балхаш. Кастта алата заьрхlа хьажкlаш хьакха болалургба механизатораш.

Ба йола алаташ группаш хьисапе, чуэцар ливагlа долга хlайа массанена хоаш ма дий. Цудухьа группаш хьисапе хьакха еза хьажкlаш а.

Вай лакхе бийца боь йоахам 4 азар 100 тонн хьажкlаш йохка езаш ба паччахьалкхенга. Цул совгlа, паччахьалкхенга 30500 тонн шекара свекла 110 тонн тхьамкен дохка деза цар. Цу культураша боахамий экономика тоъал алсамйоаккхаргья.

Ала деза, гурахьа дlадуш дола фу оаха кийчдаь даьккха хилар. Дlадуча кондиционни безрайга дlакхоачадаь.

Хlанаш хlае доладалелехьа ихийта ди хьалха лаьттац яхa а обработка яь а довла дерхlаш да тхо. Хlара гектара тlа 5—6 миллион фийт дlабоаларгба.

Тха боахамашта хlара шера ле хул хьайбаш леладарах. Доахан базхар дусаргдоахаш, уж ца къастийтара, цар продуктивность алсамъяккхара тlагlертта къахьега дезаш да тхо. Из декхар кхоачашдара чlоагlа доархlаме да хьайбашта йоартта юккъар lалашдар.

1-гlа октябрь тlакхоачаш кормопецхаш яь доаргда тхо. Тха боахамаш шоаш тlуж кийчбе дерхlаш ба. Цу гlулакхо барда апстоновн заводера хьакхахьа ца безаш дукха доахаргда тхо. Сихха дохьар хьатlала йиш хургйолаш ца хьайбаша lа йоаккхаргйолча моттигашка дlаоттаду.

Хьайбаш дерттlа lангара дахара терко еш ба совхозашка. Хьайбаш чуоаттадеш йола помещенеш йайха хургйолаш тоаьй, тlаккха «Горец», «Техникий» ахача совхозашка кхы а хьатlа яй хьайбашта кердо помещенеш.

Района производственни управлене юртбоахама керттерча специалисташа нахадлаш къовсам лоаттабу цхьаболча кулгалхой харцахьарча уйлашца.

Цу кулгалхошта хетачох, хьайбашкара йоахаш йола продукташ эккий жара тlакхета йиш йолаш яц.

Шерагара шерага тха района совхозаш пайда ца луш хиннай. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша хlара боахама экономика даккхара торонаш хилийтар.

Укх шера тха района боахамаш рентабельни хилийтара цар экономика алсамъяккхара хьежаш да тхо.

Л. ГОНЧАРОВ,
Урус-Мартана юртбоахама производственни управлене начальник.

ДАЬХЕННА — ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ДУКХАГlА

Хьатlаоттаб сентябрь — гуйран хьалхара бутт.

КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тlехьагlа йоккхай торонаш перспективни дьелланний хьайбаш леладеча фермай болхлоша шоаьрча хьайбай боахам дегlабоалабаргахьа шенхаштта гlа баьккхара.

Дlабахача бархl бетта гуйрана хьахьокх, дукхача колхозийн совхозийн болхлоша хьайчача къих дика беркат лаьпна хилар, из вийна дайна ца хилар.

Ерригa республика хьайбаш дукхача совхозарчул дика дукхагlа пайда доахаш, шура, фуаш, тха.

Шера планаш кхоачашъь йоаза йоах дукхха колхозаши совхозаши. Эттара хьалха белгалдаха дезаш да фуаши тхаи доахара шера плаш кхоачашъьнча а шура йоахара кхыча районел дукхха а хьалха латтача а Наурски районерча хьайбаш леладерий дика толамаш. Наурски толамаш — из да дулхи шуреи алсамъяккхара йолча торонех биззагlа пайда эцаш, къаьстта а аьхка зимлахьа, хьайбаш лелаерашка тlагlерттa къахьегарах хьахийнар. Цунах тешалора цхьа цифр йоаллайча кхоачам ба. 7 бетта хlара кхоабича lаттагара 1372 килограмм шура яьккхай Наурски района боахамашка, хlаьта Гудермеса, Малгlабика, Урус-Мартана, Шаьла районашка 500—400 килограмм кlезагlа яьккхай. Вайна магарро, из йоахха юкъ я, цу тlа а, шура луча хьайбай боахам дегlабоалабара дола хьалаш цу белгалъьча районашкарчул вогlа да наурий. Толче, махага, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш практически кхоачашъяра уж оарцагlбовларга хьежаш да кх гlулакх.

Ахкан землахьа дукха хlама карара далийтар дукхача фермаша, цхьабакъда, укх юкъбисача 4 бетта де йиш йолаш а дукха хlамаш да аьсараш кхоачашдаран шура йоккха шера планаш хlара ферма тоашаш кхоачашъеза lалашдаран. Къаьстта чlоагlа къахьета деза тlехьайисача колхозийи совхозийи хьайбаш леладерашш.

Доахан дlадалара гlулакх дикагlа леладу Урус - Мартана района колхозаша, цхьабакъда, шера план ах кара кхоачашъьнц Грозненски района хьайбаш леладераша.

Венета, доахан дукхагlа дlачуэла доалургдоаца ха уж даьгlенаша лаьжа дерста шlадаьхка октябрь ноябрь бетташ да, цхьабакъда, чlоагlа доархlаме да приемни пунктишка хьачутеза доахан дерста хилийтари шера план керттеро lулий чотах ца я еш, совнагlа тlаккхетийтача дуяно чотах кхоачашъера.

Дегара дерта кlезнагlа уж приемни пунктишка фуаш, хlаьта Малгlабика района боахамаша 68 процент мара кхоачашъьнц шера план, сов тlехьайисад уж. Цу гlулакха лоча хьала тlа а Надтеречни район а.

Хьайбаш леладераша хlара сахьат дезо да хlана, хlана аьча шу чаккдала гарга ме гlорт халагlа хургда оньалдисарош кхоачашде.

Хьайбай боахамашкарча болхлой эттара хьалхара декхар да хlара фермера гlулакхаш тоадар, гуйран заманахьа дийбай продуктивность лохлургйоаца гlулакх дар, паччахьалкхенга дуах шура, фуаш, тха доахка аьвна тlайийца шера планаш социалистически декхараш тешаме кхоачашдеста lалашдар.

1965 шера 1-ча сентябре кхаччалла паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара шера плаш мел кхоачашъьной хьахьокхаш бола

СВОДКА

(процентах планаца нийсвеча)

Районаш	Дуьх	Шура	Фуьш	Тха
Ачхой - Мартана	53	69	87	84
Ведана	63	85	90	55
Грозненски	51	76	83	103
Гулермеса	63	72	89	55
Малгlабика	63	69	68	85
Надтеречни	48	70	73	88
Ножай - Юрта (Паьсарен)	47	73	70	79
Наурски	57	86	104	102
Ножай - Юрта	55	84	91	48
Советски	56	78	88	41
Сунженски	69	74	86	110
Урус - Мартана	80	68	94	61
Шаьла	73	70	88	72
Шелковской	51	72	78	105
г. Грозный	35	—	—	—
Ерригаш а	57	74	85	99,6

lана кхоачо еш ба

Бlаьстан юкъе дена болабелар Сунженски района «Победа» ахача колхоза кхаш лелаераш, механизатораш, хьайбаш лелаераш силоса лаьрхlа дlайойна хьажкlаш къуйлаер дукъа къовсам лоаттабе. Шоаш лелаеча участкаш боккъонца гlулакх уко цхьоалагlча шурий товарни ферма болхлоша.

Зехьа довиар цар хьийга къа — 35 гектарах хlара гектара тlара 307 центнер йоаккхаш мошача хьажкlаш доакъар даьккхар. Ерригa а цар яьккхар 10745 центнер мошача доакъара.

Хlара гектара тlара 267 центнер йоаккхаш моша доакъар даьккхар жа лелаеча шоллагlча бригадо ше къахьийгача 44 гектара тlара, хlаьта жа леладеяй цхьоалагlча бригадо ше лелаеча 20 гектарах хlара гектара тlара 161 центнер йоаккхаш шоагlа дlайийна моша хьажкlаш яьхар.

Силос кийчъяра дукъе баьннача механизаторашта юкъе укх деношка хьалхара моттиг лелайоа комбайнера Хитайлов Ивана агрегато. Цунца цхьана тlехьина къахьегаш ба тракторист Малотаии Григорийи хьача грузчик Котельников Викторий.

Цхьан рейсагlа комбайна тlара 35 центнер моша доакъар дlахьера шофераша.

Укх денношка кхы а дикагlа толамаш доах дийнахьа 1300 центнер силос хьокхача комбайнера Коробов Александра.

Хlара дена хlана ийиц дийна ахчан премеш йий силос дlаккухьача шофераша Агарков Анатолий, Бузанеров Николая, кхычар.

«Победа» ахача колхозе доакъараш кийчдо доладелча дена дlаелла хьалхара цхи эзар тонн хьалха хьаьлинача хьажкlий силос. Иван Степанович Гупало керте латтача алкха шлам шоллагlча шурий-товарни ферме дlаелла 550 тонн силос, доллана la доакхаргдолча моттигашка тlаэзай 1100 центнер дика йол. Мел еш кийчдаьл указаза дукха а кlй а ца.

Хьайбашна хьатlадоагlа la дика лаккхийтара йоахе еш ба «Ильича васкеташ» ахача колхоза хьайбаш леладераш а. Кастта цига эксплуатаце дlалургйолаш я 120 lатта лаьрхlа керда механизированни корпус. Хьаьль йолаш латт 100 lаснагlа лаьрхlа керда корпус а. Ферме хьайна мел йола корпус дика ремонт а яь кийчъяьй.

К. [illegible]

Пайдане культураш:

ГРЕЧИХА

Гречиха — иьзера крупяной культура. Бакъча иала чlоагlа хоаттам я из.

Укх шера бlаьстан юкъе 7 гектара тlа дlаде шера цхьаза дlаюнча баьний фу гоъанзар тха боахаме. Дий шу дар тха долча пайда ца эцаш гречиха фу улла, хlаьта оаха лаьрхlар цу лисача лаьтта из дlатаеса. Хьалхагlа оаха цунах пайда ийцабацар иа тlа иа доалаш дукха дусаш хинадаь. Бакъдар яьча, боккъонца агротехнически боккъонаша яхача тайпара иа культура ихее тха вlаштlехьа дацар, хlана яьча хьалхагlа иlаккха а из дlа мишта юв хьежадацар тха. Цхьабакъда, тхона тхоашта дага а доаиаш зина хилар тха гречиха.

Хьамха гречиха укх денешка аьрла даьлар тхо. Хlара гектара тlара аьлар 9 центнер. Цунах гуш да, хlара гектаре совхоза 270 сом пайда дургйлар.

Цхьабакъда, агротехника боккъонаш йиза кхоачашъеш дилча хlара гектара тlара 15 центнер а яргйр. Цул совгlа, цун ча доакъаройна lалъмате дика а доллина дика луаш а да. Гречиха цхар сихха кхачаш культура я, цудухьа из дlайийна лаьттаи хьалхе а мукъадоал. Цо тоо культурий кlал хиина культура чуийна дьийнача тlехьагlа, гуйран алаташ дlадоаа сихха лаьттаи кийчде. Цу опыто иlаькха а дьахьокх тха района хьалашка гречиха кхеяр пайдана долга. Шайна йоагlа моттиг хьалаиаегьа ца тха боахамий севообороте.

Н. БОЙКО,
Предгорни опытно-производственни боахама керттера агроном.

ГИДУАРГАШ

Гидуаргаш lалъмате дика хьуаккьмай укх шера Шелковской района «Красный пахарь» ахача колхозерча Тернавсков Семена Антоновича керте латтача цхьоалагlча производственни бригадо. Гидуаргаш дlаюйна хайа хlара гектара тlара 8 центнер гаширой екха дерхlар цига. Чуэца болаенaчул тlехьагlа гучадаьлар, алапови заlани акъан ахалеш — шоза тlехкхоачашхургйлар.

Комбайнера Ерохин Николая доацнача хана 25 гектара тlара гидуаргаш хьекха а валино, сил дe дlадахьийтар 50 тонн гаргга ганараш.

И. ОСМАНОВ.

• • •

Наурски районе гидуаргий йоаккхо еш бинар, цоа кlезига хьуввьди тела культура а доархlаш. Хlаьта а тха колхозаша вкъиера иа культура шоай боахама хьалгташка дьомйи. Укх гlехьарча шерашка хьахьехад тха районе кхьметтел йоаьаа летташ моттигашка а иа культура хьуйкъо йиш хилар. 1964 шера гидуаргаш кхеча дlадаьхар 16,8 эзар сом дар, тlаккха боахамашта юх хьахиннар 140,8 эзар сом дар. Гидуаргаш кхееш дlабахачул 8,4 эза лакхагlа ба цох хьахиина пайда. Тха колхозаша укх шера 538 гектара тlа дlайийнай гидуаргаш.

1966 шера дена 500 тонн гидуаргаш йохка езаш а район паччахьалкхенга.

Центнер гидуаргий фу кхедара дlабоаш бола мах юккера лаьрхlача 5 сом хилча цун рентабельность 2,5-ла лакхагlа хул, тlаккха кхоачой ахалеш дукхагlа пайда а боал.

Хlана тха района боахамаша кlезигагlа дале а хlара гектара тlара 7 центнер гидуаргий фу чуэц. Колхозашка хlара гектара тlара 16 центнер кlа, совхозашка хlара гектара тlара 33 центнер кlа чуэцача хайа болаш болча пайда нийсса хул из.

Кхьметтел Наурски района хьалашка дилача а гидуаргаш лакха рентабельность йола культура я ала йиш я.

А. АБРАДИН,
Наурски производственни управлене кошкхагlа вола экономист.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛАРАХ

Укх шера 17 августе «Сердало» газета тlа непа теха арадаьннача «Хайнахьа яха дела лаьтта» ахача критически корреспонденце тlа дуэцар Шаьла района «Аргунски» ахача совхоза 4-гlча отделене лаьтта ю оаш, 2-гlаи 3-гlаи отделенешна цхьан сменах мара ахац ахаш.

Цунах лаьца Шаьла производственни управлене керттерча агронома нов. Ялхароево тхога яздеж:

Статья тlа белгалдаьха кхоачамбоацараш хиннолга бакъда. «Аргунски» ахача совхоза партбюро решенех № 1 йолча тракторно - полеводческий бригада бригадир нов. Идрисов балхара дlоавьлхаи. Совхозо цхьоалагlчеи кхоалагlчеи отделений управляющешка дlаийтад боах мишта дlахо бехьача вогийтаргдоацилга. Хlаьта совхоза керттерча инженерах, керттерча агрономаи тlадиллад корреспонденце тlа белгалдаьха кхоачамбоацараш дlадоахилга.

Дика кхеду тхьамка Шаьла района «Аргунски» ахача совхозерча коммунистка Идрисова Маккас. Болх дика баран совгlа, общественни вахарна доккха дакъа а лоац цо. Кхаашахьа совета председатель а районни Совета депутат а я Идрисова.

Н. Кобиашвили сурт.

СовгIаташ дIаденнад

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме чlоагlа сий а деш дlадолар белха тlа белгалбаьннача республика общественни порядок лорара органий болхлой группано хьокадаь правительственни совгlаташ.

Лаккхехьарча Совета Президиума секретара нов. Сешкова зале гулбеннараша lодийхар милицерча болхлоша орденаши медалаши хlара хьатъехьа 1965 шера тlайийца СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указ.

Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай Нохч - ГlалгIайчоп общественни порядок лорара министра М. П. Дроздовна. Цlе Седкъа орденаш енцар уголовни розыске оперативни уполномоченне Б. Ш. Арапиеи милице воахкагlа волча сержанта Б. Д. Давдеена, «Сийлен знак» яха орден — милицео старшиие — И. С. Бейлйкина, Сунженски райисполкома милице отдела участкови уполномоченна Г. П. Тимошенкое. «Доказа къахьегарах» яха медаль елар Заводской райисполкома милице отдела участкови уполномоченне А. В. Дзланеое, Ножай - Юрта райисполкома милице отдела участкови уполномоченне С. Д. Деникое, кхычарна.

Совгlаташ денаржа дег тlера даькъала бийцар Нохч - ГlалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель нов. Алмазова.

ПАРТИЙНИ СОБРАНИ

Партийни собрани юкъхьаиларча партийни организаций даьхёхьара оргаи а, хьанна КПСС Устава тlа. Цо тоийт коммунистий коллективни опыт, уйла, лоlам. Цудухьа хlара партийни организаце декхар да хан-хана партийни собранеш яр.

Тха Старопромысловски района дуккхийолча юкъхьаиларча партийни организацешка КПСС Устава халхара хан-хана хул партийни собранеш. Дукха йолча партийни организацей цу хьакъера опыт я.

Масала, хьалцаргья вай «Старогрознефть» НПУ кхоалагlча промысла партийни организаца (секретарь нов. Колесниченко). Укхаза дlадахача шера сентябрь бетта отчетно-хоржама собрани хинначул тlехьагlа дена 11 партийни собрани хинай. Цига дийцад скважинай фондах а уж тоадарах а дола дешаш, школа вахарцарча будамах, хьатlа кхуш йолча тlехьенна кхетам балара хьакъе общественни организацей болча доархlамах, рационализаторий балдан из тоабара де дезарех, отчетно-хоржама собране аь решени кхоачашъярах цига коммунистайна дийца кхоачамбоацараш дlадахарех, КПСС ЦК мартовски Пленума решенех партоорганизаце декхарех, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома решенега хьежжа юкъхьаиларча партийни организаце бе белча балхах дола дешаш.

Уж ерригa собранеш дика а кийчъе цхьйийна йоаргйе а чакхъяьннай. Хlаьта дика кийчъе ярга хьежжа ма хулий собрани майоаггlара чакхъялга а.

Аргlаш йола отчетно-хоржама собрани хилалехьа партийни бюрое 4—5 сагах латта коммунистий группа къоастаю собрани массе вагlорахьа кийчъергйолаш. Цу группана юкъе хул специалисташ, мугlарера болхлой, партийни бюрой цхьа член. Дуьнаргдолча дена хьагъера гlулакхаш кlоаргга lомаду цар. 5—10 ди доалаж цар бригаде е участке цигара гlулакхаш дешаш. Группо кхоачамбоацараш гучадахарал совгlа, уж дlадаха йиш хургйола наькъаш а белгалдоах.

Боккха доархlам бу партийни бюрое доклада. Цунга, цун чулоацамга хьежжа хургда коммунисташа из юцача лоаца дакъа, хила тарлургболча предложеней характер, решени пайдане хилар. Махулла коммунистийн парте боанарийн уйла чулоацаш хила еш доклад. Цудухьа из оттаеча дакъа лоацаш хила веза лаьрхlа цу гlулакха хьожавьча новкъостал совгlа цу деша дьакъе боагlа коммунисташ а. Партийни собранешка докладаш еш хул партийни боахамен кулгалхойи мехкдаьтта промысла специалисташи — новкъостий Колесниченко, Шамилев, Бездробный, Пересунько, Оконов, кхы дукха бараш а.

Укх тайпара кийчдир «Мехкдаьтта промысла коллективана кхетам балара цу хьакъера декхараш» яха доаш. Къайла йолча партийни собране иа дуцаргдолаш решени йир. Коммунисташа ин. Оганян, Баканов, Челаев, Рогожина юкъе бола группа бригадашкен участкен хилар, цун членаша къамаьлаш дир болхлошна, партгрупоргаша, профгрупоргаша, кlоаргга техдар кхетама болх мишта латт. Шоаш бeь бола ше массаро дlабоаэийтар партбюро заседане.

Доклачийо, партбюро секретара Колесниченкое, пренеех къамьлаш даьчар чlоагlа критика йир кхоалагlча бригада коммунисташен цун кулгалхоштен цар коллективана кхетам балара боах ледара лелабарах. Массово-политически культурно-кхетаме болх ойлагара тоабара тlаерзаь решени йир собране. Из решени кхоачашъеш промысла коммунисташа 50 совгlа лекций 200 гаргга беседеш яй. КПСС член йолча нов. Гарос йийшар «Социализм коммунизми хьалъярах марксизмо-ленинизмо яхар», «Дуьнен социалистически система вай заман керттера фактор а» яха лекцеш. «СССР-е коммунизми халкъа демократе мехкашка социализми хьалъяр» яха лекци йийшар парте члена Найнескадзе. Болхлойта кест-кеста лекцеш еш, докладаш, беседаш ю бригадай мастераша ин. Сергеевек Оганянен, кхерамзлен техника инженера Савватеева, промысла заведующе Шамилева, партбюро секретара Колесниченкое, промысла экономиста Носовае, геологаша Рогожинае, Вишута, кхычар. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш дукхагlа терко е лывлай мехкдаьттахоша дикагlа а культурни а салаlара деша. Цlеча уголоке хан-ханназьа салаlара сайренаш ю, кинофильмаш, викторинаш юац.

Цу дерригаеноа новкъостал ду къахьегама толамаш дахара. Кхоалагlча бригаде дикка толашгlа аlаш тlехьбаьккхаб къахьегам, коллективи кхетаеннагlен барт тайнагlен а.

«Старогрознефть» НПУ цхьоалагlча мехкдаьтта промысле хиннача партийни собранех а ала безам ба са. Мехкдаьттахой культурно-бытовой хьашташ ледара йоакхо ю, аьнна хоаш бир партбюрога. Из дош партийни собране дуица оттале лаьрхlар. Бюро членаши организационни группен участнашкеи бригадашкеи а яха, цигарча гlулакхашка хьожаш хилар. Цунах лаьца партбюро секретара Шамардина яь доклад чlоагlа ладугlа дог доагlаш яр, цунах къамьал дулора. Балха тlехь кхоачамбоацараш дарашта цlенхашта критика йир къамаьл даьраша. Собранеяьча решенех хlаназехьа а цхьадола гlулакхаш де лаьрхlад. Бригадашка хоза тоаьй цlе уголокеш, цар чу а радиоприемникаш, газеташ, журналаш. Республике а кхычахьа а хоалча моттигашка дьаьж ух цхьана вlашагlа а ахийте, иштта уж уж кино, театре а. Дукха бола болхлой салоlача цlенонйка, санаторешка хилар, хlаьта цар бераш — пионерски лагерашка.

Хьалхе а массе вагlорахьара кийчо а я, собрани еш хилар бахьан долаш цуйна юкъе дикагlа дакъа лоац коммунисташа, гlулакхаш мишта латт дуйц, кхоачамбоацарашта критикеи самокритикеи ю. Иштта моттиг йолча хила йиш яц «ораторий ораторашм» йиэт ца хулаш lада lеш баравш.

Парте Старопромысловски райкомо кхоачамбоацараш дlадахара хьалда дола гlулакхаш ду. Дуйха ха йоацаш йир юкъхьаиларча партийни организацей секретарашца семинар. «Отчетно-хоржамий собранеш дика вlаштlехьъяьхa а лакхача боаране а ергъа яй», аьнна къамьал дир КПСС Грозненски горкома оргтдела заведующе нов. Полякова. Цо белгалдаьккхар отчетни хоржамаш дар партийни организаце вазаре йоахза эт хиннар. Цига баьча балха итогаш коммунисташа йоацаргвацар хьалдаши оттадьча декхарашка, партийни бюрой партийни членош, секретараш харжарга хьежжа хургба юкъхьаиларча партийни организацей болх а цар коллективашта еш йола пайда а.

Парте райкомо болхлой укх денош ка наха дахеш, партийни организацешен ба, цар новкъостал ду отчетно-хоржама собранеш кийчъяра, уж дlахьара.

Парте райкомо шиш де йиш мел яр ду коммунистий уйлаи лоlами боккъоий буналш, кхетам балара йиза йола шиэла йолаш, лаккхача боаране а дика вlаштlехьъяькха а партийни собранеш чакхъяра.

Г. ОСЬМАНОВ,
КПСС Старопромысловски райкома инструктор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ДЖЕМИНАЙ-5» ЭКИПАЖА ЧЛЕНАШ МОГАШ-ГIАЬХЬА БА

НЬЮ-ЙОРК, 1 сентябрь. (ТАСС). Лаьттан гонахьарча орбитах дукха хIайа ца эшнаш бархI ден бархI буса го баьна Iоьбессача американски космонавташа Г. Куперен, Ч. Конрадаен лаьрхIа хьожаш дерааш ба Кеннеде мыса йолча ракетин центре.

Специалисташа хетачох, космонавташ могашгIаьхьа ба. Цуьнан цIий давлении сихха юхаметтаоттан летт.

Лаьттана гонахьа 120 го баьшкачул тIехьагIа Г. Куперен Ч. Конраден дегIа довза хIараше 8 фунт эшаденнад. Хьалхара салоIа ди чекхдоаллаш эшаденнача доналах ах юхаметтаьттар цаь.

Космосе гIетта лелаш дукха ха яккхарех хиннача зенех дораш ухсахьате белгаллеш цаI ла — вальний доврах «Джеминай-5» экипажа членийн тIехкий состав талхар. Цхьаьбакъда, космическе центра 4 кертерча лоро Берри доархI ма ахеране доацаш, хIаьта дIахо йодача ханна космонавтийн тIехкашта IоткъаммIа хилийта цхьа хIама де йиш хургьа а, аьлар цо.

США ЗУЛАМАШ СОВДАЛАР

НЬЮ-ЙОРК. 1 сентябрь. (ТАСС). Укх шера хьалхарча ялх бетта регистраци яь зуламаш вIашагIкхийтача Штаташка юха а совдаьннад, яхаш хоам бу расследованей федеральни бюро.

ФБР даннех, хоам бу АП агентства, укх шера январь бетта деиз июль беттага кхаччалца зуламаш делга 5 процент совдаьннад, цу даькъе: кхалнах хьунзабар — 7 процент, нах боабар — 6 процент, гIаьрал — 5 процент, хIаьта бацдиргашха низбар — 3 процент совдаьннад.

Монгольски Халкъа Республикин эггара хьалхара Социалистически Къахьегама Турпал Даваажав дуккхача шеракка къахьегаш хиннав Налайха капитальни яхача шахте. Забойра цун моттиг дIалаьцай цун воIа Амарсайхана. Сийлахьара шахтерски традици тешаморча кулгашка еккай.

СУРТА ТIА: балха вода шийх воI вакъа воаккхаш ва Даваажав.

Н. ДОРЖА сурт.

ТАСС фотохроника.

ХИЛАНЗА ДАРГДОАЦА ХЬАЛАШ

ЛОНДОН, 1 сентябрь. (ТАСС). Вьетнаме машар оттабара Британски совета председателя лорда Брокуэйа, Советски Союзера ше цIа ма ве а, аьлар, укхаза Вьетнаме машар оттабара хьакъехьа переговораш е торо хургьа, нагахьа санна Вьетнама Демократически Республика правительства хьакхайбаь кертера йиъ принципа США хьатIаьце.

Уж принципаш, аьлар лорда Брокуэйа журналисташка лондонски аэропорте, ераш я: Вьетнам шийх лоIаме хилар, цун суверенитет, цхьангIо, территориальни бIарчал доралр; шаккха а сагIув — Вьетнам хIандарчоа екъаенна я — кхыча пачча-хьалкхений цхьаьнкха а тIема союзашта юкъе ца яхар, кхыча паччахьалкхений ерриге а тIема персонали тIема базаши мехкара дIаяхар; Вьетнам машаре вIашагIтохара дош, кхыйола паччахьалкхенаш юкъе ца гIорташ, мехка шиила оагIоний халкъага шийга къоастадайтилга.

ЛЕ КАРБЮЗЕ ВАЛАР

ПАРИЖ, 28 август. (ТАСС). Ахкахара отпуск йоаккхаш ше хиннача Рокебрюн-Кап-Мартен (Средиземни форда йист) яхача моттигана юхха форда чу лувчаш воадлаш хила вейха веннав французски архитектор Ле Корбюзье. Французски воалчей старейшина, вай ханарча бокхагIа волча мастерех цаI Ле Корбюзье (Шарль Эдуар Жаннере) Франце а Къулбехьен Америке а хьалдаьча дуккхача ловкхийча гIорсий автор ва, цун певона лазаь да дуккхаверригача дунен тIа доваш дола архитектурах лаьпа лозаь балхаш.

Ханое хинна митинг

ХАНОЙ, 1 сентябрь. (ТАСС). Кортамукъален Ден 20 шу даларах укхаза хиннача митинге къамаьл дир Вьетнама Демократически Республика премьер-министра Фам Ван Донга.

Вьетнамски информационни агентства хоам бечa бесса, ДРВ премьер-министра белгалдир, даьхе доралра, Къулбехьара Вьетнам мукъаяккхара, моцх вIашагIтохара тIехьа американски агрессораш та дукхьал хаддаш а майра а къовсам лоаттабе вьетнамски халкъ кийча хилар.

Фам Ван Донга кийцар социализм хьалъеш Вьетнама Демократически Республика даькъа толамаш. Цо белгалдир, Вьетнама Демократически Республика толамаша Къулбехьарча Вьетнама халкъа американски агрессораша дукхьал турпален къовсам лоаттабе дог айделга а, низ телилга а.

Митинге вар Вьетнама Демократически Республика президент Хо Ши Мин.

САСАКЕ ЗАЯВЛЕНИ

ТОКИО, 1 сентябрь. (ТАСС). Японе социалистически парте председателя Кодзо Сасаке, тахан городе Саппоро къамаьл деш, аьлар, мехка оппозиционни партеех йоккхагIчарех йолча цу парте социам баьб кхыча политически партешца цхьана японо-къулбехьен корейски договора японски парламенто ратификаци яра дукхьал къовсам лоаттабе. Из да шин мехка юкъерча гIулакхашта «нормализаци» яра договор, аьнна цIи йолаш.

Хургйолча парламента чрезвычайни сессе, аьлар Сасаке, социалисташа къовсам лоаттабергба моллагIча хьисапе а Японски вьетнамски тIема юкъе яхара дукхьал. Машар лорабар — Японе керттера лекхар да, аьлар Сасаке.

САНТО-ДОМИНГЕ ЯЬ СОГЛАШЕНИ

НЬЮ-ЙОРК, 1 сентябрь. (ТАСС). Селхан Санто-Доминге конституционалистсаи правительствай американски паччахьалкхений Организацеи (ОАГ) викалаша Доминикански Республика ханна йола правительство вIашагIйоллара хьакъехьа йолча соглашенена кулг яздаьд. Соглашене тIа кулгаш яздаьд полковника Каманьон ОАГ викалашеи.

Ханна йолча правительства керте латташ, соглашенега хьежжа, Гарсиа Годой хургва. Гарсиа Годоя аьлар, иж бутт чекхбаллалца Доминикански Республике хержамаш хургба. Ханна йолча правительства шийх болх дIаболабергба 4 сентябре. Из ди хьатIакхачалехьа ЮПИ корреспондента Санто-Домингера хоам бечча бесса, полковника Каманьо шийх эскара гера IодуллийтаргIда.

«Б-52» юха а Къулбехьен Вьетнама сигала я

НЬЮ-ЙОРК. «В-52» яхача американски стратегически самолеташа 31 августа юха а Къулбехьара Вьетнам мукъаяккхара Арме контроль лоаттаеча районашта, Гуамера хьатIа а аьнна, бомбаш йийттай.

АП агентства беча хоамах, Бьен - Хоа яхача города къилбаседа оагIонгахьа 30 миль мара доацача зоне «Д» е йийттар цхьа бомбаш.

(ТАСС).

Болгаре Арда яхача хи тIа болх бе йолаеннай Ивайловград яха йоккха гидроузел. Укхаза оттабаьб 185 миллион кубометр чулоаца хи Iам, хьалъяьй 114 ваьр киловатт низ болча кхаь турбина болх бу олектростанци. Арда яхача хи тIа йилла кхоалагIа энергетически объект я из. Керттера оборудовани СССР-ра йихьай цига. Объект хьалъеча дакъа лоацаш хиннаб советски специалисташ.

Сурта тIа: Ивайловградски ГЭС-а плотина.

БТА — ТАСС сурт.

ДИКА ДIАДОЛАДАЬД ДЕШАРА ШУ

Баталма цIерахча кердача поселке латт тиазза вIашIаргъаь № 55 йолча школа сийрла здани. Спортплощадкаша, боалий, кхиий къонача бешо хоаду школа ков. Ишта беззам тIаьозаш да школа арара сурт.

Кхы а хозагIа белеаргIа я школа чура а. Сийрда басараш хьекха, кIира теха цIена, цхьалха да классий цIенош. БIарг белабеш хоза я Iиллахой, художникий портреташ хьалтехха доахкача коридорашка а. ХIара класса наIараш тIа хьалтехай хьехархочун тайпан цIи а из налагIча класса руководитель ва а хьахьехкха трафареташ.

Школе дIачуроаллача хьалтехха доахк берашка моаршал хоатIаш а уж кердача дешара шераца даькъала дувцаш а йола лозунгаш.

ЦхьоалагIча сентябре еха Iуйре кхаьна яле а дог гIоаз, заггIе деладенна дар хоза кийчденна, эшаш даьхаш школе даьхка бераш.

Iуйрийна ялх сахьат даьннача хана школа фиарука Л. Егорова кованах школа керттерча фасада юхе дIаниййсделар бераш. Школа директора М. Выхристюка кердача дешара шераца даькъала дийцар бераш. Школа доаллахьара боахам лорабара, укх шера кхы а дикагIа дешара, тIехникка дисциплина хилийтара тIехьа къовсам лоаттабара тIахьийхар цо дешархой.

Цул тIехьагIа, дийша а баьнна цу школера арахийцача дешархой цIерах къамаьл дир 11-ча класса отличница Сорокина Антонинас. Дика дешара тIахьийхар цо дукхьашха дешадоагIа бераш.

Жоп луш къамаьл дир цхьоалагIча классерча дешархочо Аушев Бориса. «Первоклассник» яха стихотворени йийшар цо.

Эггара хьалхара гургал техар воархI шу даьннача Богатырева Валяс.

Гургал биййчул тIехьагIа шоашоай классашка чудоах бераш. Цу дийнахьа дукхьашха цу школе нарташ тIа хайр 185 бер.

Дика сахьат хилда шун, бераш!

И. ГОРИДЬКО, гор. Грознерча № 55 йолча школа хьехархо.

IАЙ ДИКА САЛОIАРГДОЛАШ

Юрта культурно-массеви балха центр я клуби библиотекеи. Кастта дарга кхашкара балхаш. ТIаккха юртанкара къахьегамхой шоай библиотеке а клубе а салаIа ухаргба. Цудухьа хьатIакхоачаш латтача Iана дикка кийчо е декхаренйла я массайола культпросветучреждени.

Нагахьа санна клуба е библиотека йоагIача бесса ремонт а яь, кхачилла хIана IалацIийча болх 50 процент вIашIехьбаьннарг лаьрхIа йиш я.

Наурски районе шиъ культура цIа да, 10 библиотекеи 13 клубе а. Царех дукхагIа ярай хIанзле Iана йиза кийчо яь льнкий. Цярех да Калиновски культура цIа (директор нов. Шумский), библиотека (заведующи нов. Архипова). Массаналья басараш хьекха, хIираш теха баьннаб, толгаьл гIандаш, истолаш. Деррагача Iана кхоачам хургболаш йоаго хIама IалацIьаьй.

Белгаллаккха дезаш да уж культпросветучреждени шерра-шера шоай ханнахьа Iана йиза кийчо еш хилар. Цудухьа ерригача районе лаьрхIача болх а хул цига даим дика вIашIехьбаьккхе.

Къаьстта дукхарда ах чхьагIар доаккхача «Калиновский» совхоза моллагIча отделенера клуб Iана минта кийчъеннай.

ГIум, топпар, басар, кIир, кхыйола эша гIишлой материалаш ше хьийина болхлой хьабаларга ца хьежаш шоай низаца ремонт е лаьрхIар клуба заведующо нов. В. Сизова.

Цо дика кхетадир хIанз комсаш чуаначи совхоза дукха болхлой эшалга. Цудухьа ремонт яр дукхьа балха тIара цхьаьккха саг ца воаккхаш ше воллаелар из басараш хьекха, эшача штукатурка е. Цуна новкъостал деш хилар комсомольцаши пионераши. ХIана Iана йиза кийчо яь льнай из клуб.

Аланза даргдац дика кийчо яьча культпросветучреждени уллув во кийчо яьраш а йолга. Масала, йоккха а экономически низ болаш а а В. И. Ленина цIерах йола совхоз. Цхьабакъда, культура учреждени воча хьала тIа я цига. Совхоза баланса тIа уж йолга ховшие а уж товзра а нарна йоагIа ремонт яра а аткха сагота бац совхоза кулгалхой. Массехк шу да цу боахама культура кхо клуб геттара воча хьала тIа йола. Тишъенна наIараш, кораш, дохадаь низгаш, чIормадаьнна пенаш, ишта кхыдараш го йиш я цига хинначоа.

Шерра - шера центральни отделенерча клубах комсаш чуаначи новкъостал ди баьккхача студенташта лаьрхIа общежити в. Уж хIабахачуа тIехьагIа шелал хьатIа а утте кертIа ремонт е йиш йоацаш ю помещени. Цул совгIа, йолаш яц даьчен хIори ловттаду моттиг. Цудухьа цу гIулакка лаьрхIа къовставьдаш кружковни занятеш чакхъяхара эшаш дола цIенош. Из бахьан долаш болх а ю дил.

Сов дIаьдеинан районни культура Цiея (директор нов. Фахурдинов) ремонт олга а. Ремонт е эшаш дола ахча а гIишлой материалаш а йолаш я. ХIаьта а мела лел ремонт ю балхаш. Кхоачам боацараш юкъера дIа а даьха цо-шоай учреждени Iана дикка кийчъе декхаренйла ва цар хIара кулгалхо.

А. МОРОЗОВА, Наурски районни культура отдела инспектор.

СПОРТ

ФУТБОЛАХ МЕХКА ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯККХАРА

Укх тIеххьарча яхе шера юххьанца дIайихьар вай республике Ленинна ордена лелаеча «Спартака» общества Нохч-ГIалгIай республикански совета традиционни кубок яккхара футболах ловзара яь. Кубок къувсаш яр Грознера, Гудермесера, МалгIабекера 16 команда. ЛерхIача тайпара финальни ахфинальни ловзараш Грозне хилар. Цхьан ахфинале вIашагIкхийтар таксомоторни парнен ГАП-2 командаш. Котбаьлар хьалха цIи яьккхараш. Вокх ахфинале ловзаш хилар ВОГ-ен Гудермесен командаш. Цу ловзарга счет 2:1 йолаш котбаьлар Гудермесера спортсменаш.

«Динамо» цIерахча стадионе дIайихьар финал.

Юххера а вIашагIкхийтар таксомоторни паркен Гудермесен футболисташ.

Республикански категори судья волча К. Кольбуса матч йолаллерах хоам бир. Матч дIайолалушшо шиъ бургаш чутехар грознецаша. ШоалагIча таймах цхьаьнха ши бургац чутох таксомоторни парка спортсменаша. Гудермесцашта цхьа бургац мара чутохаллацар. Ишта счет 4:1 йолаш грознецаш котбаьлар.

Ловзар чакхдаьннача тIехьагIа Республикански Совета Президиума цIерах нов. Местоева котъяьннача таксомоторни парка командана кубок, дипломи, вымпелаш елар. Шийх тайпара дуккха я цар укх шера. «Спартака» общества Рессовета чемпионаш а хиина кубок лелаерий цIи елай царна.

Командо ловзараш грамоташ елай.

ВЕ ЛОВЗАЮ БУРГАЦ

Йоккхийча ерригроссийски ахьий арена хиннай вай «Динамо» яхача стадионах. Цу ловзарашка дакъа лоацаш я РСФСР-а городашкара 18 команда.

Вай Грозненски команда юххьанца дакъа лоацаш я цу ловзарашка.

Шийх подгруппе Грознерча командо Орела, Брянска, Орджоникидзе, Краснодара, Челябинска командаш эшаьй. 10 очок дикха езача уж ишта дикха а яьккха, Краснодара командатара шиъ доцо очок а йолаш финальни группала юкъелхай вай команда.

Ловзаш яр Грозней Новосибирскан командаш. Юххьанца дика дукхьалъайтар Новосибирскера барош. Каст-каста бургац чутохаш аттагаш йора. Цхьабакъда, грознецаш бохаш. Дикен кадаш ловзарах массена бургац чутоха ка яьло Иванова. Штучне, Афанасьева, Ермолова. Счет лакхлу. Аттагаш йиъ та йиш яцар. Финальни шоьеттарг техача хана табло тIа хьаьттар 30:47 — грознецаш котбаьлар.

ТIаьх яьнна стадиона трибунаш хьалйизача зрителаша дIайха воархал телар кетале яьккхараша. ТIеххьа хьайзар вай вратарь Олег Кирюхин.

Укх тIеххьарча деношка Горьке чу командаца счет 19:19 йолаш а лайза, хIаьта кханошцел счет 18:16 йолаш кот а яьна вай команда РСФСР-а шоалагIча группе чемпиона цIи яьккхай. Из боккха толам ба. ХьатIадоагIача шера цхьоалагIча группе ловза бокъо яьккхай вай команда.

О. НИКОЛАЕВ.

Югославски столица улицашка хIара денна дуккхагIа хул машинаш. Ишта я хIанз Белградера Маршала Тито цIерах йола улица.

ТАНЮГ — ТАСС сурт.

Сентябрь Нохч-ГIалгIайче

Сентябрь — гуйран бутт ба календаро «яхачул» совгIа ха-оттама хьалашка хьежача а. Августе хинначул 5—6 градус лохлу сентябре температура, вешта аьлча, 14—18 градус хул из. Сентябра шолагIча декаде цхьаццадолча шерашка шелал а отт.

Лаьтта а, феца а гIорал отта тарлу сентябрь юкъе ехьачен йистебоалаши.

Цунца цхьана сентябра хьалхарча ах бетта 39—40 градус а йолаш дIайха денош хила йиш я.

Республика къилбаседа 30 миллиметр къулбехьа 85 миллиметр йоачаш хул.

Прогнозий Центральни института хоамех, укх шера сентябре Нохч-ГIалгIайче дIадахача шерашка хиннечул 1—2 градус шийлагIа хургья.

Бутт чакхбаллалца ха-оттам хувцалуш хургба: йийха йолаш, кхоаленаш йолаш, дарца делхаш, чIоагIа догIаш делхаш. Атмосферни осадкаш нормал тIех хургья 60—95 миллиметр хилал.

Эггара чIоагIагIа ха-оттам талхаргба бетта хьалхарчеи тIеххьарчеи декадашка.

Эггара дIайхагIа дола денош цхьаза 24—29 градус а йолаш, хургда хьалхарчеи шоалагIчеи пхе дийнакъа. ХIаьта эггара шийлагIа йола ха, бийсанна 0, +5 градус а йолаш, оттаргъя шоалагIча пхе дийнакъеи бетта кхоалагIча декадеи.

Вокх деношка температура хургъя бийсанна 6—11, дийнахьа 18—23 градус йоахал.

Михаш дуккагIа долча даьнъе магхбоалера хьекхаш хургда, сихал 5—10 метр секундах а йолаш. Секунде 10—15 метр сихал йола мух хьекха тарлу 7—12 а, 17—21 а сентябре.

Метеостанци.

ВАХАРА СУРТАШ

МОСКВЕ ХУРГДОЛЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ЛИТЕРАТУРА КIИРАНГА

Боврам боаццаш доккхий хувцамаш хиннад Нохч-ГIалгIай художественни литературе тIеххьарча шерашка. Шийх масса а жанраша из дегIадела хилар — цхьачне шеко хила йиш йоацаш бакъдар да. Нагахь дуккхача хана Нохч-ГIалгIай художественни литератураца керттерча даькъе поэзи дегIа а йоагIаш кхыйола жанраш тIехьалосаш хиннале, тахан гуш да цун кхыйола жанраш а кхуьш йоргIаш хилар. ХIанз вай писателаша хьаккхейла а шерра йовзаш а я романаш, повесташ, дувцараш, драматурге произведенеш. Тахан вай художественни литература турпалаш белаш корорга болхлой, Iилмахой, ахархой, студенташ, лоацца аьлча, деррига вай вахар хьакхолаш бараш.

Бакъда, вахар дешара деша хувцалуш, дегIадоагIаш лett. Цо дIадеха вай писателашкара творчески говзал лакхъяр, хьнар совдаккхар.

Хаддаза вахара оагIонаш йовзийта, цIакхка ца хаддийташ вахарца а адамашца а бувзам лоаттабелга, цIаккха ма цIаьдлуш вай мехка коммунизм хьаьнъара гIуллкх велга — цу принципаша дегаш урауттаде дела вай литературан говзанчий.

ВорхI-бархI шу хьалха гIалгIай художественни литература юкъе вера къона поэт Чахкиев СаIид. Цун эггара хьалхарча стихаша шоашта тIаьзар дешаши бари терказ. Цу хана массанена хетаделар — кхы цхьаькха а поэт хьакулаш воагIа гIалгIай литератураца аьнна. Цхьаккха шеко хила йиш йоацаш цун хьалхарча стихаша хьаьхехкар, из литературе ханна вена саг воацаш, массав а вала вена саг хилар. Кхеташ дар, хIара писатела хьалхара произведенеш а санна, шоаца кхоачамбоацараш долаш Чахкиева СаIида йоаззонаш хиннадале а, вай хаьара декхараш, вай эзмо литератураграш дIадехаш дар цо кийса кхеталеш хилар.

Чахкиев СаIида 1960-ча шера деша а вала Москвера А. М. Горьке цIерах йола литературни институт тIехдика дешарца чакхъяьккхар. Бакъда, ала деза, Москве дIадихьа шераш писателa творчески говзал дегIайоалаяра доккха маIан долаш хинна хилар. Нагахь санна хьалхарча юкъа Чахкиев поэт хилара тарра йовзаш хиннавале, тIехьагIа литература дезаш барамуа йизар цун дуккха прозаически произведенеш. Боккъалдар аьлча, деша вахале а ядора Чахкиева дувцараш, дале а шоай чулоацамца, художественни формаца, композиционни дика дIайийсденна хиларца дола дувцараш писатела лазир институте ше дIадихьача шерашка.

Укх лоацача статья тIа хала да писатела ерригача творчества боагIаш бола мах баь вала. Цу тIа а цун творчествоца дуккха дика лаьъа ерригача жанраех йола произведенеш а хилча. Бакъда, шеко йоацаш да цаI: цун произведенеш дерригача гIалгIай литератураца лоархIам болаш а йоагIаш йола моттиг дIалоацаш а хилар.

Чахкиев СаIида стихаш — цо ладеш долчун сурт оттадаь Iош яь. Уж я вай вахарах, цар уттаю лоархIам бола проблемаш, цар тIахьаьхоа зуламе делчунна дукхьал къовсам лоаттабара. Шерра йовзаш я поэта «Ленин вохча», «Дакхе», «Сутара ва со», «ГIаргIураш цIайолл», «Дахкенга», «ГIаргIураш» яха а иштта кхы дуккха а стихотворенеш. Кердачунга, иразерчунга вехаш. Iадата зуламашта дукхьал вехаш я «Саман мух» яха поэма, дыма зулама дукхьал лаьль я «БIаргий хих бизза кад» яха драматически поэма. Шоай маIанца а, чулоацамца а тайпара я цун ерригa поэтически произведенеш.

«Сутара ва со,
сутара ва со.
Дуне довза сутара ва со.
Массанахьа кхача,
Братски гIеттаи Iуро,
Буаш шийла кхача,
Сайх бIубенна, курра
Бий тIехьашка тетта,
Лаьтах йIовхал яха
ЧIоагIа сутара ва со...».

Иштта кхетаду поэта тахан шийна а, масса советски сага а хьалхашка лаггаш хола декхар.

Пхи шу хьалха, 1960-ча шера Нохч-ГIалгIай книжни издательстве дена теха арахийцар Чахкиева дувцарий эггара хьалхара сборник — «Юххьанцара халонаш». Цу сборника юкъе дахар «Юххьанцара халонаш», «ДоттагIлен мах», «Бераш» «ГIойтмарзийна саг йоалае дага доххар а цу гIулакха тIагIолла хиннар а дувцаш йола повесть» яха а, иштта кхыдола дувцараш а. Укхаза гучадаьлар писатела вахарца хиннача хувцамий, адамашта юкъерча доттагIлен мехка, вай хьош болча аьъъа халоний а уж эшаара советски наькха зоIамa а сурташ дика оттаде ховш хилар. Цу дувцарашта юкъе а белгала дар къаьсиначa дийнахьа кьона саг йоалае дагадехача ГIойтмарзех дола дувцар. Укхаза къаьстта гуш да писатела адамий оамалаш, царех цхьаццабараш харцахьарча новкъа бовлаш хилара бахьанаш дика довзаш хилар. Къаьсиначa дийнахьа къона саг йоалае дагадох кхоштъыем итт шу даьннача ГIойтмарзийна. Бакъда, мишта йоагIаргьа къаьнача сагга къона йоI? Цу гIулакха цо цIагIара цхьаькха бахьан а доацаш эилхаю шийх сесаг йоккха саг Зуго. Из а кхоачам болаш хетац цунна. Цо цIенъяь дIайоашийт моажх, парикмахерске мехкашта бил диллийта вода. Бакъда, шоаш хьалха ма хиллара кIай да бIарга цIацкъамаш. Цо деррига сурт толхаду. Иштта беламе сурт оттаду Чахкиев СаIида вокхача саго парикмахерске леладаьчун.

Бакъда, моаж яьшаяле а, мехкашта бил хиллаялe а, лаьрхIар кхоачашхилац воккхача сага. Цунна дукхьал боал хьаьнала нах, цо лерхIачох белам боакх кагирхошта. Иштта я вай лама. Цу хIаман сурт дика оттаде хайнад Чахкиев СаIида.

Массехк дош ала деза Чахкиев СаIида тIеххьарча произведенеех — «Къонгаш бовш хилча» яхача пьесахи, «Дошо бIоагIий» яхача романахи. Хетаргахьа уж шаккхе а произведени цун шийх творчества а гIалгIай художественни литератураца а лоархIам болаш йовчарех цаIаш я. Пьеса авторо вайна хьагойт халача Даьхен тIем тIа Советски адамаша хьахьекха турпалал, цар денал. Из боккъалдар аьлча, ерригача шоай дегай йовхалца хьалкхебаь къовсаш тIема дIатийначча новоех дола илли да. Нохч-ГIалгIай драматически театра коллективо могаяь а, кастта оттаергйолаш а я из пьеса. «Дошо бIоагIий» яха роман хIанз «Лоаман Iуйре» яхача альманаха тIа кепа етташ а, кастта хьаьттача книжкана арахецаргдолаш а да. Романа лакхара мах хоадабаьб московски критико а литературни общественносто, а из хоза хеташ тIаьц литература дешаш бараш.

Чахкиев СаIида литературацара никъ шийх юхьиг йиала баьннаб. Бакъда, цун хургдар цо дергдар хIанз а хьалхашка да. Цун произведенеша тешаву кхы а дикагIа произведенеш кхолла цун торопаю хилар, из цун декхар а да.

Ахьмод ВЕДЗИЖЕВ, писатель.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча Фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партейни вахаран, промышленни, юртбоахами, культурай, кехаташ отделий — 2-25-72; корректорски 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отдел партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательство типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05495. Заказ № 4822.